

ОБЗУ

СУРМАЧ

ЛОНДОН
Серпень
1955

»СУРМАЧ«

**Журнал Об'єднання бувших Вояків Українців
у Великій Британії**

**Assotiation of Ukrainian Former Combatants
in Great Britain
49, Linden Gardens,
Notting Hill Gate,
London, W. 2.**

Редагує: Редакційна Колегія

ЗМІСТ

ЧИ ДІЙСНО МИР?	1
Василь Де-Ву: БРІДСЬКА ЕЛЕГІЯ	3
о. д-р В. Дзьоба: »КНИГА ЮДИТ« (переклад)	3
О. Харченко: ПОВСТАНЕЦЬ ХРЕСТОВИЙ	6
Б. Сверида: ДВОСОТЛІТНЯ ІСТОРІЯ ҐРАНАТИ	8
В. Вашкович: ТРАГІЧНА ДАТА МОГО ПАМ'ЯТНИКА	10
Лін Рут: »СІСУ« — ОЗНАКА ФІНЛЯНДІЇ (переклад)	14
Г-т Віра: ТЯЖКИЙ ШЛЯХ ДИВІЗІЙНИКА-ЕМІГРАНТА	17
З АНЕКДОТ ПЕТРА ШПИЛЬКИ	19
І. Ф.: ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ОБВУ	21
В. Томків: З ЖИТТЯ ВІДДІЛУ ОБВУ В БОЛТОНІ	24
ЛИСТИ ДО РИДАХТІРА	28
ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ	30
ВІД РЕДАКЦІЇ	31

З друкарні Української Видавничої Спілки

Printed by Ukrainian Publishers Ltd., 237 Liverpool Rd., London, N.1. Tel. NORth 1828

Чи дійсно мир?..

Женевська конференція, кажуть, принесла багато надій і сподівань. Надій на спокійне, тихе завтра, завтра в якому ні атомової, ні іншої зброї не буде потрібно. »Дарма, що за залізною завісою немає свободи. Нас це не обходить, що люди в неволі. Ми хочемо миру«, кричить Захід.

»Ми віддавна вели кампанію миру в своїй і не своїй країні«, відповідають большевики. »Ми Вам покажемо лъозунги, плякати, кличі. Ми вели кампанію миру віддавна, ми роздавали нагороди за ведення цієї кампанії«, підсміхаються теперішні комісарі з Кремля.

Надій багато. Але?..

Чи відважиться порядна людина спокійно спати, тоді коли в його хаті є злодій, або вбивник?

В цей самий час, коли державні мужі велликодержав у Женеві давали багатонадійні пропозиції, в Лондоні відбувалася конференція славних адвокатів-суддів Бритійського Коммонвелту. Під час цієї конференції не згадувано ані словом про большевиків, а тільки про свободу, про волю, про право на вільне життя. »Шлях до волі є довгий, ми плекали його століттями« — заявляє присутній прем'єр Іден. Правничі закони мусять стреміти до найвищої можливої свободи і безпеки загалом, а не одиниць, — заявляють учасники цієї конференції.

Що в цю хвилину ми маємо

робити, питає кожний, який залишив свою хату, рідню і все найдорожче в своїй батьківщині, а сам скитається на чужині. »Хочемо миру! Дійсного миру« — відповідаємо. Москаль, який присипляв нашу націю довгими віками і тайком обкрадав її, розривав навіть могили, не дав нікому волі без боротьби і сьогодні не дасть. Він хоче тільки вдержати імперію в цілості і тому заявляє на словах, що він хоче миру. Людина, якій не дають спати ночами, яка живе у вічному страху перед концтаборами і переслідуваннями бажає скоріше спокою, як хто інший. Історія століть виказала, що миру і волі без боротьби ніхто не дав і не дасть. Державні народи довго боролися навіть з власними королями за свої права і не спочили до цього часу, поки не вибороли волі. Це також є нашим завданням.

У травні, десять років тому, цілий світ закричав також: »Мир! Війна закінчена!« Нас не могли зрозуміти навіть тоді, коли УПА продовжувала боротьбу, коли в кожному місті, селі гинули десятки, сотки людей, розстрілюваних большевиками. Відтак почалась холодна війна з місцевими огневими вибухами в Кореї та Індокитаї. Вона стала щораз гарячішою і аж Женевська конференція принесла надії. На як довго, не знаємо. Знаємо тільки, що Партія Праці у В. Британії в дру-

гий день конференції післала бюлетень до уряду, щоби підготувати більш інтензивно цивільну оборону, до будови схоронищ перед атомовою бомбою включно.

В тиждень після женеvської конференції приїхав німецький військовий штаб при НАТО до Лондону. Англія зрозуміла, що до миру на ділі ще далеко.

Щоби мешканці могли мати спокійну ніч, кожна держава держить великі кадри поліції, які на кожному кроці паралізують рухи злодіїв та різного рода злочинців. Для злочинців побудовано також у кожній країні величезні в'язниці. В советській державі забгато політичних злочинців під іменем Москви і комуністичної партії, які обкрадають кожну людину з права на волю, жити вільним життям. Хай пробуює захід заспати. Ми не будемо дивуватися як одної ночі мешканець Парижу, Лондону, а навіть Нью-Йорку пробудиться в калюжній крові.

Тоді поневолені народи не прийдуть їм з поміччю, бо вони забули про них. Їм, великим державам, байдуже було, що сотки мільйонів людей живуть у неволі. Франція навіть не відважується жадати повороту своїх горожан, які сидять у неволі ще з часів останньої війни. Вона миру хоче в той час, коли в багатьох її колоніях палають заворушення одні за другими. Большевики все це роблять під плащиком миру. З нагоди женеvської конференції комуністи в Англії зажадали, щоби знести рестрикції відносно ди-

ректорів шкіл, щоб і комуністи могли бути директорами. Місцеві ради не пішли їм на зустріч. Видно, що тут комуністам не дуже скоро будуть довіряти важливі пости. Річ ясна — англійці хотять мати мир у своїй батьківщині.

Ми хочемо миру, можемо за-являти кожного дня, але нашим завданням є також остерігати захід, вміло і поступово перед небезпекою, яка загрожує кожній порядній людині. Большевикам промови західних державних мужів дуже потрібні. Вони одержали нову зброю, якою зможуть позбавити поневолені народи надії на поміч Заходу. Можливо їм у цій хвилі потрібна ця зброя, яка вдає по визвольному русі в Краю.

Ми хочемо миру, дійсного миру, який може здійснитися тільки тоді, коли кожна нація буде мати право на власну свободу і коли це право буде забезпечене. В цьому випадку тільки узброєна людина, свідомо своїх завдань, вихована на засадах християнської моралі може дати ці права і забезпечити їх. Плазуни, виховані на матеріалізмі Маркса-Леніна, ніколи літати не будуть. Так само їх ніхто не буде канонізувати на святих. Хіба, що прийде такий час, коли кримінальники заступлять місце поліції, а останні будуть змушені сидіти у в'язницях за це, що давали змогу мешканцям спокійно відпочивати.

Такі можливості, одначе, не мають підстав до здійснення не тільки в теперішній момент, але і в майбутньому.

Василь Де-Ву

Брідська Елегія

З Гути чайка летить і квилить, все квилить.
Серце мами в одчаю, бо в окопі конає
Із раненим стрільцем чаєнятко мале,
В крові сонце заходить, проклинаючи
Броди.

Нене, сина не жди... Під Пеняки піди,
Здави сльози в душі. Не порушуй тиші!..
Хай Твій сина кріпко спить — про майбутніх
Хай снить юних львів легіони, що ще
прийдуть під Броди!!.

Бідні Ви, Матері... Від зорі, до зорі
Із судьбою змагались, чаєняток ховали...
Аж шуліка примчавсь, на гніздо чайок
впав

І, в нерівному бою,
Броди вмилися кров'ю...

Спить, Брати сном благим... Автоматом сталним
Плюнемо в очі катам!.. Бо присягу ми Вам,
Ще, ген — там то склали: —

— Стати кріпше скали!..

І крізь бур'ї, негоди,
Знов пробитись під
Броди!!!

о д-р В. Дзьоба

»Книга Юдит«

(Героїчна повість)

Вступ

Є в старовинній літературі одна книга, що її сьогодні всі кинулись студіювати, наче б шукали в ній останнього рятунку в наших, крайньої загрози, часах.

Книга ця — то книга Юдит, де оповідається, як маленьке містечко, Ветулія, відбило величезну армію і спасло свій край від соромної неволі володаря-безбожника.

В основі цілої книги Юдит лежить дуже цікава проблема, яку надхненний автор розв'язує на тлі описаного одного епізоду з воєн-

них подій старовини, а іменно, чи можливо народові, що або дуже малий, або зовсім безборонний, — врятуватись перед могучим ворогом та й ще таким, що загорнув майже пів світу.

Священний автор відповідає, що є можливість, а саме через віру в Бога й Його поміч — провидіння з неба.

1. ПЕРЕМОГА АСИРІЙЦІВ НАД МЕДАМИ

Цар Навуходоносор*) воював з Медами. Він звернувся по поміч до всіх народів, що на захід від Асирії і Вавилонії, але вони від-

мовились дати йому хочби найменшу допомогу.

На горе народам, Навуходоносор таки переміг Медів і заволодів ними. З гордості і гніву постановив над усіма прочими народами люто пімститись. На підбій тих народів і пімсту вислав полководця Олоферна із 120.000 армією, себто найбільшою, яку в давні часи можна було виставити.

2. ПІМСТА НАД НАРОДАМИ

Слова Навуходоносора до Олоферна (як приклад команди в старовину): «Ось підеш від мене і візьмеш зі собою мужів, випробуваних у силі своїй, піхотинців до 120 тисяч і коней з їздцями числом тисяч 12. І вирушиш у стрічу всій землі на Захід, тому що не послушали речі уст моїх. Звістиш їм приготувити землю і воду, тому що йду в гніві своїм на них і покрию всю поверхню землі ногами війська мого і дам їм на грабіж їм. Побитими наповняться дебри їх і всякий потік і річка, дарма, що широко розлита, заповниться мерцями їх (2, 5-8).

І поведу в полон їх на край всього світу. Ти ж підеш і займеш для мене цілий край їх. Тих, що піддадуться тобі, заховай для мене на день кари. Щодо непокірних, то не пощадить око твоє видати їх на вбиття і грабіж по всій землі твоїй (2, 9-11).

Як жив я і міць царства мого! Я вирік і зроблю це рукою моєю. А ти не переступиш нічого зі слів царя твого, але вповні сповниш, як приказав я тобі і не зволікатимеш виконати це» (2, 12-13).

Перед потугою Олоферна ніхто не міг встоятись. Край за краєм забирив він, землю нищив, людей мордував. Ось один з прикладів:

«І оточив всіх Мадіянітів і попалив оселі їх і полонив стада їх. Тоді спустившись на долину

Дамаскову в час жнив пшениці, з димом пустив всі лани їх, череди і стада понівечив, міста їх пограбував, поля їх попустошив і виколов усе юнацтво їх вістрям списа (2, 26-27)».

3. ЧОЛОВИТНЯ ВСІХ НАРОДІВ (ПЕРЕД МОГУТНІМ ВОРОГОМ)

Страх і тривога обняли всіх, що проживали на землі. На вид страшного знищення народи, один за одним, стали висилати до Олоферна послів, прохаючи про помилування й підданство:

«Ось ми люди Навуходоносора, царя великого, припадаємо перед Тобою, поступи з нами, як тільки Тобі подобається. Ось оселі наші і всяка місцевість наша і всякий лан пшеничний і череди і стада і всі загороди помешкань наших — перед лицем Твоїм. Роби як Тобі подобається. Ось міста наші і жителі їх — раби Твої. Йди, поглянь на них, як тільки хочеш». (3, 1-4).

І приймали його ті й усі оточені з вінцями, співами і танцями. А він нищив області їх і святі гаї їх повирубував. Його заміром було винищити всіх божків світу, щоб йому одному, Навуходоносорові, віддавали Божу честь всі народи і всі язики і племена щоб взивали його яко бога. (3, 7-8).

4. СПРОТИВ ЮДЕЇ

Одним-одна тільки Юдея, на превелике здивування Олоферна, не вийшла стрічати його як побідоносця.

Постановили юдейці боронити Єрусалиму і святині, яку недавно, вернувшись з полону, відвідували, — до останку.

При такому рішенні звернулись про поміч Божу: «І став кликати всякий Ізраїльтянин до Бога з великим смиренням в серцях своїх і ревністю великою. Самі, й жінки їх, і малеч їх, і скот їх, і

всякий чужинець-зайда, і наємник їх, і бранець куплений наділи веретища на бедра свої. І всякий Ізраїльтянин і жінки, і діти, що жили в Єрусалимі, впали перед храмом і посипали попелом голови свої і порозтягали веретища свої перед Господом. Також жертівник міхом окрили й кричали до Бога Ізраїлевого однодушно ревно, щоб не видано на грабіж дітей їх і жінок їх у полон, прадідних міст їх на збурення, а святощів на збезчещення й глум — втіху поганам.

І вислухав Господь голосу їх і поглянув на скорботу їх. А народ постив багато днів у всій Юдеї і Єрусалимі перед святиною Господа-Вседержителя». (4, 9-13).

5. ТАЙНА СИЛА ІЗРАЇЛЯ

Заки Олоферн приказав наступ на перший укріплений город Юдеї, на Ветулію, відбув нараду з полководцями, бо був прямо заскочений зухвалістю Ізраїля, що відважився ставити йому опір. Всі вожді закричали, що їхня армія зітре Ізраїль з лица землі.

Але один тверезий воевода Ахіор, остеріг Олоферна перед Ізраїлем. Він оповів історію Ізраїля від самого початку й зробив заключення, що коли жителі Юдеї вірять у Бога й не чинять беззаконня, то Олофернові їх не здобути.

За цю острогоу, як показалося пізніше, мудру, заковано Ахіора в кайдани і відставлено аж під Ветулію, щоб його схопили Ізраїльтяни.

Прочі вожді — підлизники ще довго гаморили: »І хто Бог, як не Навуходоносор? Цей пішле потугу свою і зітре їх з поверхні землі, і не спасе їх Бог їх. Противно, ми, раби Навуходоносора, виб'ємо їх всіх до одного; не вдержати їм кріпости коней наших.

Знищимо їх до кінця. Гори їх упоються кров'ю їх, а поля їх устеляться трупом. Не устоїть стопа ніг їх проти нас, — погіблню погібнуть, каже цар Навуходоносор, пан всього світу. Так сказав. Не на вітер підуть слова його» (6, 2-4).

6. АХІОР В РУКАХ ІЗРАЇЛЬТЯН

Тимчасом Ізраїльтяни захопили з собою до середини, до міста, Ахіора, покиненого під Ветулією. Цей оповів їм все, що говорив на Ізраїля перед Олоферном, вождем Асурським, і як лютував Олоферн на край Ізраїлів.

Тоді впав народ, поклонився Богу і кликав словами: »Господи, Боже небес, подивися на гординю їх і зжалься над пониженням роду нашого» (6, 19).

7. ОБЛОГА ВЕТУЛІ

На другий день приказав Олоферн всьому війську своєму й усьому народові, що прийшов на поміч йому двигнути табором під Ветулію, зайняти гірські переходи й почати бій з Ізраїльтянами.

Побачивши ту страшну армію, Ізраїльтяни з города Ветулії засумували здорово і сказав один до одного: »Та ж вони поглинуть поверхню всієї землі, і ні гори високі, ні дебри, ні сугорби не видержать ваги їх. І взяв кожен воєнну зброю свою, запалили вогні на баштах і пробули на чатах всю ніч ту» (7, 4-5).

8. ВІДТЯТТЯ ДЖЕРЕЛ ВОДНИХ

Ветулія мужно зносила облогу. Та ворог вислідив джерела водні, з яких усе місто діставало воду, і відтяв їх. Цим завдав містові смертельний удар. Місто впало на дусі, бо вичерпались жителям його всі збірники їх. »Посмутніли діти їх, а жінки їх і юнаки ізнемогли від спраги, і падали на вулицях міста і в проходах брам» (7, 22).

9. БУНТ СЕРЕД ЖИТЕЛІВ ВЕТУЛІ

Невдоволення серед мешканців із-за браку води перекинулось у прямий бунт-ворохобню. Тоді зібрався увесь народ в Озії (первосвященника) і старшини міста, юнаки, жінки й діти і стали кричати страшенно, кажучи:

»Хай розсудить Бог між вами і нами, тому що вчинили ви нам велику кривду, не договорившись про мир з Асурцями. Ось немає в нас помічника, — крім того, що видав нас Бог в руки їх — попадати перед ними з жажди і з погібелі великої. То ж скличте всіх і видайте все місто на грабіж людям Олоферновим і всьому війську його. Справді краще нам стати для них добиччю; будемо бо

рабами, але останемося при житті.

Не будемо дивитися на смерть малечі нашої на очах наших, ані як жінки й діти наші віддають духа свого. Свідчимося вам небом і землею, і Богом нашим і Господом батьків наших, що відплачує нам по гріхах наших і по провинах батьків наших, щоб не зробив Він по словах цих у сьогоднішній день. — І повстав плач великий посеред збору всіх однодушно, і кричали до Господа голосно дуже». (7, 23-29).

(Продовження буде)

*) Вчені вважають це ім'я за загальну назву на володаря. Правдоподібно під тим іменем слід тут розуміти перського царя Артаксеркса III (359-336 до Хр.).

О. Харченко

ПОВСТАНЕЦЬ ХРЕСТОВИЙ

Рік 1920. Російські більшовики нанесли поразку українським петлюрівським військам і один з комуністів, Лісовий, чванився, що це його заслуга, бо нібито в нього було 50 тисяч озброєних людей десь у лісах за Гадячем на північ.

Завівши свою владу більшовики почали забирати від селян хліб. Таке поступування збільшило невдоволення, що й було причиною повстання проти них.

Під лісом розлягалось велике козацьке село Лютенька. Воно було дуже велике, мало біля 9-сот хат і чотири муровані церкви. Історія цього села стара, ще з часів козаччини. Лютенчани заявили більшовикам: »Дайте нам одяг, взуття, а ми дамо вам хліб, але не даром«. Більшевицька банда, яка звала себе »рабочими«, постановила присмирити селян та силою відібрати хліб.

Це й було причиною подій, які

глибоко увійшли в мою пам'ять. Це історія одного з багатьох сіл, що вже в перших днях большевицького »господарювання« перетворилося в руїну.

Про поведінку більшовиків знали селяни добре з подій довколишніх сіл. Знали, як більшовики поводяться з селянами, знали про знущання над безборонним народом, знали також про знасилування молодих дівчат, жінок. Перед ними стояла проблема: або виконати наказ більшовиків, або ставити рішучий спротив. Козак Хрестовий вибрав останнє: збройним спротивом можна врятувати село від неслави. Зброєю можна врятувати козацьку честь та висказати волю народу.

Коли »рабочі« показалися вперше, їх було легко відігнати, бо це була мала група, яка не сподівалася збройного спротиву. Вслід за цим »рабочі« спровадили на допо-

могу військо, але зорганізована, хоч мала група Хрестового не допустила вдруге большевиків, а навіть завдала їм великих втрат. З поміччю большевикам прийшла артилерія. Хоча лютенці не мали гармат, однак бій тривав цілих чотири дні. Втрати в людях були великі. Село зазнало спустошення і майже ціле було спалене. Для оборонців не було ради. Вони були змушені покинути село і піти у ліс. Подібно, як за татарських часів. Але в цьому випадку це не було літо, а пізня осінь.

З хвилиною втечі оборонців у ліс, большевики стали панами Лютеньки. Їх не вражали згарища й руїни. Вони мабуть і привикли господарювати серед руїн. Першим їх завданням було зібрати всі останки харчів. Під час шукання за добиччю, вони застали ще в недогорених хатах кількох стариків, що не мали сили втекти до лісу. І тут вони вказали себе «гідно». Тих, котрі не хотіли, або не могли вийти, залишали в хатах, підпирали двері кілками, щоб унеможливити втечу і підпалювали хату. Полум'я осушених попереднім вогнем хат, зойк вмираючих в обіймах вогню, були свідками відступаючих «визволителів», які тягнули пограблене все за собою. Лютенці в недалекому лісі, не мали сили на відплату відступаючим.

Цей образ глибоко врізався в пам'ять повстанця Хрестового. Він чув також і крик своєї дівчини, яка залишилася при хворому батькові, бо не міг і не хотів залишити своєї хати — власності його дідів, прадідів. Коли большевики залишили село, Хрестовий довго шукав за Анною, яку знайшли після з кількома дівчатами утопленими в криницях. «Ні, не зловлять вони мене живим» — скрикнув Хрестовий і подався в

ліс до своїх друзів-повстанців.

Лютенці жили ще довго в лісі. Вістка про Лютеньку рознеслася по цілій Полтавській губернії. Перестрашені люди в довколишніх селах віддавали хліб большевикам.

В той час я перебував у Гадячі. До нас час від часу доходили вістки, що Хрестовий з невеликою групою повстанців робив наскоки на чекістів, які повернулися до села, щоб непустити селян на їх подвір'я.

Минула зима, що своїм білим покривалом держала в укритті довго ще свіжу кров, згарища та селянські обгорілі плуги і інше майно власників, які тепер жили в криївках, захованих в селі, або в лісі. Тільки недогорілі стовбурі ставали неначе вищі і своїм чорним коліром вказували на те, що тут була забудова Семена Петровича, а даліше, — Хведора Івановича.

На весні люди почали по волі вертатися до села. Чейже треба і город впорядкувати і поле засіяти. Чекісти нічого не говорили селянам. Їхньою ціллю було знищити Хрестового і других повстанців. Село однак цілковито віділено від зовнішнього світу. Мешканцям не вільно було виходити з села і ніхто з довколишніх сіл не мав права увійти до Лютеньки. З заходом сонця, всі мусіли бути в селі і аж ранком можна було їм виходити на поблизькі ниви. Не згадуючи вже про такі речі, як потребу взуття чи господарського приладдя, селяни відчували великий брак хліба й соли.

Гурток повстанців меншав. Деякі ночами перекралися і пішли у далекий світ, щоб там, під прикритим ім'ям знайти працю. Життя для селян і повстанців става-

ло щораз-то тяжче. Відірвання від світу, кормлення чекістів а рівночасно їх знущання щораз більше дошкулювали лютенцям.

Хрестовий знав тільки одне — йому треба боротися до останку. Він не міг спокійно глядіти на ці знущання. Йому, ні на хвилину не сходяв з пам'яті крик старців, які згинули в полум'ях вогню. Він переховувався часто в лисячих норах. Між лютенцями знайшовся зрадник, який виказав місце перебування Хрестового, однак не знав про другий ще вихід лисячої нори. Чекісти спільно з частиною війська обступили ліс. Усі відомі входи до лисячих нор большевики запалили, щоб при допомозі диму дізнатись про другий отвір. Застосували, отже, такий спосіб, як це робиться під час ловлі лиса.

І дійсно, в другому виході появився Хрестовий і на вид большевиків заявив: — «Я отаман Хрестовий!» Після цього почалася коротка стрілянина. В Хрестового не стало набойів, однак він не здавався. В рукопашному бою він згинув від ударів прикладу рушниць.

Остання подія мала місце в літі, 1921 року. Після смерті Хре-

стового чекісти залишили село. Люди відітхнули по довгих місяцях облоги. Мені тоді прийшлося їхати з Гадяча в недалеке село, і хоч село Лютенька не було по дорозі, то все ж таки я завернув туди, щоб оглянути це місце спротиву.

В той час усе було знищене. Криниці, в яких знайдено тіла затоплених дівчат, були закриті дошками. На диво, залишилась цілою тільки школа, якої учитель-очевидець розповів мені про усі подробиці.

Таких твердинь, як село Лютенька та повстанців, які боролися до останку, як Хрестовий, в Україні на той час було багато. На жаль, не було тільки людини, щоб усю ту силу спрямувала у всецілий національний зрив. Чи поставив хто Хрестовому бодай хрест на його могилі, — не знаю. Знаю тільки те, що в пам'яті Лютеньки і околиці Хрестовий залишиться на довгі часи, як борець проти большевиків в обороні свого рідного села.

Мені відомо також, що прислужник Лісовий згинув відтак з рук комуністів, хоч він був вірний їм. Москалям вистачало те, що він був українцем.

Б. Сверида

Двосотлітня історія гранати

Історія тактики війни є дуже тісно пов'язана зі зброєю. Історія кожного винаходу, як також і зброї починається від дня її появи та застосування.

Граната має свою історію, може найбільшу з усіх родів зброї крім кріса. Очеркнути дату появи гранати є дуже тяжко, однак відомості з військово-морського словаря (1711 р.) вказують, що

граната вже була в той час в уживанні.

Згідно з даними виказується, що Німеччина уживала подібну зброю в 1388 році. Саме слово граната прийнята з французької мови, яка здобула собі популярність в 16-му столітті. Ширше застосування мало місце в 1667 р. В той час сформовано спеціальні відділи гранатометників, з яких групами

5-6 вояків розділювано по сотнях. Володіння гранатою було більш важливішим як крісом старого типу.

Англіїці пішли слідами французів і творили спеціальні формації, які мали рівнож окрему уніформу. Завданням даних формацій було обслуговування гранат і власне від того пішла назва «гренадири». Маючи ініціативу в своїх руках французи почали опісля творити також окремі відділи гренадирів забезпечуючи їх в коні і ця тактика виказалася дуже практичною, а головню через перекидування спеціальних відділів з одного відтинку на другий. Англіїці пішли їхніми слідами і почали творити відділи з подібним завданням називаючи їх «Лайф Гард» (життєва охорона).

У міжчасі гранати почали набирати більш стратегічного значення і їх продукція збільшилася. В початках, гранати були дуже примітивні, хоча складні, і зовнішній їх вигляд був дуже неформенний. Виріб гранат був з різного матеріалу. У першому випуску граната була дерев'яна, опісля шкіряна, а відтак з бляхи.

Німці перші впровадили ручки до гранат, як і Швеція, однак остання мала ще дальше через довший час дерев'яні гранати. Пересічна граната важила 10 фунтів, що власне утруднювало викидування гранат. Це було причиною введення метавок (катапульок). З хвилиною введення до відділу метавок відділ мусів

перейти реформу, бо до обслуги одної метавки потрібно було 3-ох вояків, що вимагало потрібного числа гренадирів. Обслуга метавок є подібна в дії як при скорострілі. Обов'язком першого, це носити метавку на плечах під час дії, другий вкладає гранату до спеціальної «ложки», а третій натягає тятиву на якій прикріплена «ложка» із вкладеною гранатою, що після звільнення викидає гранату.

Англійська армія пристосувала найновішу гранату в 1678 р. Вона була подібна формою до бальону (подібного до бальончика, якого уживається в крикеті) наповненого вибуховим матеріалом із запальником. Запальник діяв лише при помочі вогню і завдяки цьому граната мала більший засяг діяння. Граната мала свій розвиток в двох століттях (16-18). Після перерви, вона знову почала відігравати поважну роль у війні московсько-японській (1904 р.), а головню в бою за Порт Артур.

Гранати відігравали не меншу роль в першій і другій світовій війні. Вона надаліше залишилась важливою зброєю в руках вояка в найбільш тяжких обставинах та у вирішальній хвилині коли приходило «бути чи не бути»... І не диво, що побратими Залізняка зложили пісню про гранату, яка врятувала їх із окруження. «Волю виорять гранати».. була улюбленою піснею УПА.

(На підставі матеріалів англ. журналу «Солджер»).

— Гей, хто зрубав ту грушу коло брами? — ревкнув стр. Макольондра, увірвавшись у барак.

Рекрут Рибка: — Я, на розпалок, голову слухняно!... —

Стр. Макольондра: — То заладуйси штири цегли в рукзак, я ті

навчу дроворубства!...

Рекрут Рибка: — Таж іно вчора зрубав я осіку на ваш приказ і ви мене за то ще й похвалили!

Стр. Макольондра: — Йо, іно же осика не родит дулі і мене на ній не було! — ...

В. Вашкович

ТРАГІЧНА ДАТА МОГО ПАМ'ЯТНИКА

(Закінчення)

»Стій, кличка!« — гукнув стійковий Ленько і загородив крісом надходячому дорогу. »Свій«, — відповів покvapно Петро і, відсунувши рукою закінчену гранатною метавкою цівку кріса, подався в сторону хати.

»Що за махорка«, — муркотів йому вслід образений Ленько, — »маєш свинський... фора, жись сказати, свій хлоп, а тобим те так приєванив, жиб те... не відгудували. Я бим ти показав, як лапати за кріса«...

»Увійти!« — збудився з важкої задуми на стукання до дверей пор. Огар.

»Чи з доброю новиною у тій порі?« — запитав я Петра, вказуючи йому перед собою крісло.

»Сьогодні рано їх розстріляти хочуть, поручнику«...

»Знаю«, а по хвилі: — »Ми зовні зробити нічого не можемо. Могли б ще подвір'я взяти наступом, та на цьому справа не скінчилася б«.

»Я й над тим думав і тому рішився зсередини«..., відповів Петро.

»Як?«, — кинув короткий визов пор. Огар.

»Три проблеми, поручнику, лише три. Перша — це стійковий біля шопи, друга — це високий частокіл, якого підрізати годі, і тому всіх трьох треба буде через нього пересадити, а третя і найважливіша — це скорострільне гніздо, яке названий частокіл держить під своїм обстрілом. Стійкового я »аблізую« сам, також драбину приставлю до плота. Сам, однак, не впораюся зі згаданим скорострільним гніздом«.

»Ваша пропозиція?«, — гукнув

нетерпеливо Огар.

»Прошу один рій людей, озброєних по-можливості советськими »фінками«, щоб у конечності зробити враження, що це робота большевицьких партизан. Ваших людей відпровадите окружною дорогою — лісом так близько, як лише можна, під межі лісничівки зі сторони колиби, що над яром. Там вони нав'яжуть очний контакт з »делеванґами« і візьмуть їх на »мушку«. Місце втечі через частокіл я вибрав у другому розі цієї стіни чотирокутника подвір'я, де знаходиться згадане скорострільне гніздо, бо там найдогідніше. Переправу через частокіл ваші люди бачитимуть і постараються, щоби вона відбулася під охороною їхньої зброї. За парканом лісничівки всі три арештовані переходять під вашу опіку і в тому моменті моя робота буде закінченою«.

»Скільки треба часу, щоби наші люди моли прокрастися у назначене місце?«, — запитав пор. Огар, встаючи і натягаючи на себе білий зимовий однострій.

»Мені забрало п'ятнадцять хвилин сюди; групі людей треба півгодини, щоби не зробити по дорозі чогось необачного в поспіху«.

»Гаразд, тоді пішли«, — відкомандував Огар, — »ще з година і розвидняється«... В десять мінут пізніше, група людей на чолі з пор. Огаром, опустила подвір'я і щезла під крилами темного бору.

V

Унтерофіцер Пфайфер і гренадир Ганс Шифер не могли спати. Першого — непокоїли вражіння дня, а другого — пекучі від мокрого посторонка рани на плечах.

«Та війна» — думав Пфайфер, — «йде мені чимраз більше на нерви. Катастрофальні рапорти з фронтів, розпачливі листи з дому, і ця карна сотня... Ех, що то за банда пасивного спротиву. Без одного стрілу скласти зброю і, мабуть, страшно розчарувалися, коли евентуально довідалися, що війна для них таки ще не закінчена. І то має бути цей «останній батальйон», як сказав фюрер, що відстоїть останню рішальну битву і принесе злученому фатерляндові довгоочікувану перемогу». Бідний фатерлянд, бідний фюрер... Всюди зрада, зрада і ще раз — зрада».

Хвилину Пфайфер лежав без руху з широко відкритими очима. Відтак думки знову почали хмарою опутувати його душу. — «А що буде, як командир батальйону довідається про сьогоднішній інцидент з українцями? Що ж може бути... Прив'яжуть і мене до того самого пня перед порогом і владнують мокрим шнуром скільки буде наказано. Двадцять п'ять, п'ятдесят... — буде залежати від гумору командира, ну і від того, яку цифру матиме на кінці язика. Гм, хай страчу, вишлю йому ранком рапорт про розстріл чотирьох большевицьких партизан, а при цьому — з кількадесят тисяч корон і п'ять шкіряних плащів словацьких старшин. Якщо і це не врятує моєї спини, то хай завалиться ціла нова Європа, від Уралу по Ірландію. А з цієї латаної гавфи зроблю військо, або зажену їх усіх живцем до гробу». І тут Пфайфер встав на ноги, одягнувшись і вийшов з кімнати. Будучи в сінях, він почув з другої кімнати стогін Шифера. Одним рухом відчинив двері і різко скомандував: — «гренадир Шифер, за п'ять минут хочу вас бачити на стійці

перед дверми хати. Стоятимете там аж вас особисто здійму. В повному виряді і в шоломі. Зрозуміло?»

«Зрозуміло», — почувся з темноти голос і Ганс Шифер, затискаючи з болю зуби, поспішив сповнити наказ свого зверхника.

А тим часом Пфайфер вийшов на поріг хати і, ставши там непорушно біля одвірка, вдивлявся у темряву смерекового лісу. В його втомленій уяві він бачив якісь тіні, що короткими стрибками просовувалися від дерева до дерева, все ближче і ближче. Його вуха ловили далекі шепоти і тупий тріск придавлюваних під ногами галузок. «Я хворий, мушу бути хворий», — муркотів до себе Пфайфер і широко відкритими очима прорізував темряву таємного бору.

VI

Від добрих п'яти хвилин Петро стояв за рогом шопи, очікуючи стійкового, однак, цей, немов відчуваючи небезпеку, ані кроком не пускався на тил подвір'я. Час немилосердно втік і Петро вже почав був сумніватися, чи з цієї виправи щось буде, коли враз почув важкі кроки вартового, що, підсвистуючи, зближався в його сторону. Ще хвилина і з-за рогу шопи показалася присадкувата постать берлінця, якого всі дражнили «Піфке». Він, мабуть, пригадував собі підставові кроки фокстрота, бо викручуючись то вліво, то вправо, посувався два кроки вперед, а один до тилу. Ще момент і Петро стрибнув до передку та з цілої сили вдарив «Піфке» дубиною по шапці, а коли цей лежав непритомно на землі, скочив у шопу.

На подвір'ї запанувала знову передранкова тиша. Лише час-до-часу порушував її тихенький

флірт смerek з річкою і рев оленів, що доносився десь ген — з далечини.

»Ех, як не люблю я цієї тиші«, — шептав до себе Пфайфер, прикладаючи гаряче чоло до шиби.

»Вона завжди приносить бурю, страшну бурю, яка змітає все слабе з лиця землі. Чи тільки слабе? А гори піску в пустині, а старі дуби з корінням... хай починається буря, щоб лише не ця тиша...; вона мов лява вулкану топить мое тіло і незносимим тягарем давить мою душу. Хай починається буря, щоб лиш... ей, та там з шопи в'язні тікають! Ось вони вже під плотом. Один уже на горі частоколу, вже зіскочив у ліс, другий лізе... »Гальт« — крикнув Пфайфер, і з машиною пістолем скочив у сні. »Гальт«, — і з цілої сили натиснув курок автомата.

»Гальт!«, — закричали голоси зі стриху хати, де містилося скорострільне гніздо, і звідси градом посипались кулі.

»Большевики!«, — відгукнулись також інші стійки і сипнули наосліп вогнем.

»Скорше«, — гукнув словакові Петро і сягнув по автомат. Ще секунда і пошарпане кулями тіло звалилося з драбини на землю. З порога хати автомат сипав світляними кулями, що, мов роздратовані оси, шарпали з плота та шопи тріски дерева і розкидали їх довкола. Затріпотіла судорожно й у руках Петра »тридцятьвісівка«, вліво і вправо розірвалися ручні гранати й сипнули в обличчя гарячим пилом. На мить втих автомат із світляними набоями і вітер розвіяв густу хмару диму. На порозі хати Петро пізнав Пфайфера. Миттю відчепив від пояса гранату і підірвався з землі, щоб її кинути. Та в тім моменті несамо-

витий біль прошив його груди і Петро, з запаленою гранатою в руках, звалився на землю.

»Ха, ха, ха«, — реготався Пфайфер, ідучи з автоматом у сторону раненого. Не відстаючи ні на крок, пішов за ним й Ганс Шифер. Десь недалеко, з лісу, гриміли скоростріли. Дзвонило на замерзлій землі скло вибиваних кулями шиб, тріскали гранати, падали люди.

»Ага, це ти, Петер«, — зупинився над раненим Пфайфер.

»Он як, два роки з тобою разом і не знав, що й ти большевицький агент. Скільки ти їх виложив, щоб зискати мое довір'я... Зрада, на кожному кроці зрада! Волю бурю, як тишу... Пфайфер, не звважаючи на свист куль довкола, поvoli, не кваплячись, приложив цівку автомата до скроні обкривавленого обличчя. Та не встиг вистрілити, бо в тім моменті Ганс Шифер замахнувся прикладом кріса і поклав свого звехника трупом. А як цей лежав горілиць з розтрісканою головою, припилив його багнетом до землі. Відтак натиснув звільняч, лишив багнет в тілі, а цівку кріса вложив у свої уста...

У кілька хвилин пізніше, ідучи назустріч проханню »делевангів« про поміч, я шукав між убитими і раненими Петра. Знайшов я його біля трьох інших, бездушних тіл. Ще жив. Я прикляк біля нього і він довго-довго вдивлявся в мое обличчя, немов не вірив, що колинебудь мене бачив у житті. Я дивувався, чи він глядів на мене з цього, чи може вже з іншого світу.

Нараз він легко порушив губами, немов хотів щось промовити, а коли не знайшов на це сили — повернув очі в сторону лісу, куди недавно врятувалися арештовані.

»Вони живуть і безпечні, Петре«, — промовив я силуючись. »Ніхто з нас, як довго битимуться наші серця в грудях, не забуде твого чину«, — докінчив за мене стр. Голіян, стоячи побіч.

Петро знову порушив лепкими від крові губами і, піднявши значучо палець лівої руки, вказав перед себе, де лежало бездушне тіло Ганса Шифера.

Відтак його обличчя випогодилося, і очі, поглянувши востаннє на верхів'я мовчазних смерек, завили на погідному небі.

Так і згасло ще одно українське серце.

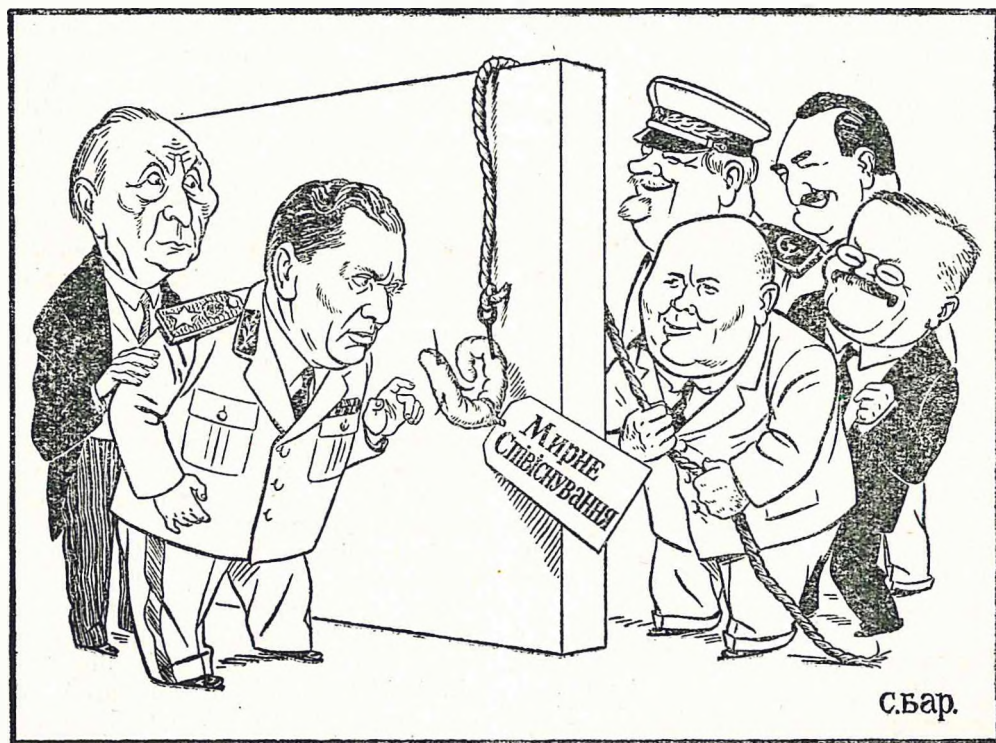
Вибігатимеш кожного рана, мамо, назустріч листоноші і з слізами будеш вертатися до хати. І так рік, два, десять...

Не притиснеш більше до грудей русявої голівки, не радітимеш внуками і не буде кому подати тобі ложки води на старість.

* * *

Від цієї хвили минуло вже одинадцять довгих років. Вартовий Ленько згинув на фронті від своєї власної метавки, в якій передчасно вибухла панцерована граната. Решта згаданих мною героїв (хай пробачать за надрукування їх імен) роз'їхались хто куди.

Довгими осінніми вечорами, як сум огорне душу за »старими добрими часами«, я мандрую в думках гірською доріжкою, що над річкою, на Петрову і Ганса Шифера могили. І довго я молюся там, щоб кров пролита за друзів своїх не була пролита дармо. Щоб дармо не зустрічала мати листоношу, рік два, десять... А як скінчу молитву, відпічну в казковому словацькому краю, підслухуючи тихий флірт смерек з річкою і рев оленів ген — з далечини.

С.Б.ар.

Лін Рут

»Сісу« — ознака Фінляндії

(Переклав з англійського — І. Ф.)

Мала республіка Фінляндія, яка піднеслася до одного з перших місць у світі, — є символом у багатьох напрямках для різних націй. Це нація, яка сплачує довги. Вона уособлює Пааво Нурмі — т. зв. «Літаючого фіна», вона в 1920 році забрала всі світові рекорди в спорті, почавши від змагань в бігу на одну милю, аж до Марафонського бігу. Це країна, яка в 1939 році в Зимовій Війні горсткою фінських героїв здержує величезні армії Советського Союзу на східних кордонах з вислідом перемиря, але не здачі. Вона зроджує Джіна Сібелія, який ще за життя був визнаний, як один з найбільших світової слави композиторів, якого музик перетворює і зображує духовість фінів.

Прикмети такі як: зорганізованість, чесність, витривалість, здетермінованість, хоробрість, свобода, глибока любов до природи й мистецтва, проявляються в характері майже кожного фіна. Це є підставові властивості фінського характеру, висказані в одному слові »Сісу«; це слово означає мірило його гордості й самопошани.

Коли я спитав одну жінку у Фінляндії, чи вона володіє »сісу« — заявила: »Так, я одержала його від своєї бабуні. Коли мене болів сильно зуб, бабуня сказала: »Не плач, а затисни зуби так сильно, щоб він заболів тебе ще сильніше. Це буде перший крок перемоги«. І я так зробила».

Твердий фінський характер є продуктом різних факторів: географічне положення, клімат, топографія і політична пресія. Природа й оточення примушують

Фінляндію бути в повному напруженні. Льодовики очистили край цілковито, залишаючи тільки малі куски убогої землі, порізаної скалами. Положення Фінляндії на земній кулі приносить їй довгу, холодну зиму. (В північних областях країни полярна ніч триває від кінця грудня до 15 лютого). Але літом температура доходить до 65° Ф. і воздух виглядає як шампанське. Дбайливість і спокій країни, милі густі зелені ліси із голубими озерами, дають основи до розуміння музики Сібелія і характеру мешканця країни.

Це є лісова країна. З лету літака, або подорожуючи автотранспортом, зір переходить з одного дерева на друге. Практично ви ніколи не позбуваєтесь виду високих сосон; навіть модерні дома на передмістях Гельсінкі стоять серед лісу. Дерево становить 85% фінського експорту на Захід. Фінляндія не тільки веде перед у плеканні лісів у своїй країні, але як активний учасник на світових конференціях лісознавства допомагає іншим народам в цій ділянці. Сьогодні власник лісу є зобов'язаний зараз по зрубі насадити наново дерева. Якщо власник не виконує свого зобов'язання, уряд насає або насаджує дерева за нього — а опісля висилає йому рахунок до заплати.

Мимо бідного ґрунту і короткотривалого літа, біля 40% населення займається рільництвом. Більшість з них балансує свою господарку на управі $\frac{3}{4}$ лісу і $\frac{1}{4}$ ріллі. Управа ріллі дає харчі; ліс дає опал, матеріал на будову і гроші.

Соціальних різниць між фінами майже немає, немає також жодних бар'єр в цій ділянці. Багато державних мужів походять з бідних, тяжкопрацюючих родин.

В теперішньому уряді: батько президента Пассаківі вів харчовий sklep, прем'єр міністр Кекконен є сином економа, міністр внутрішніх справ В. Дескінен — син столія, міністр закордонних справ Й. Віролайнен з Карелії наймитував у хазяїна.

Слід підкреснути, що за проступки кожний є трактований в однаковий спосіб. Якщо шоферуючого зловлять, що він випив одну чарку перед виїздом у дорогу він буде арештований без огляду на те, чи він бляхар чи президент. Кілька років тому один з високих урядовців був задержаний після того, як він випив «одну чарку на дорогу». Замість віднести до свого уряду для оправдання він зараз вранці вніс резигнацію.

Жінки цієї країни відіграли не менш важливу роль. Вони несли найтяжчі обов'язки, коли їх чоловіки були на фронті — а мужчини перебували у війні з меншими чи більшими перервами через 800 років, або зі Швецією, або проти Москви, або проти обох країн. 85 % аптекарів, 77 % дентистів і 21 % лікарів — це жінки. Тільки жінки є кондукторами у трамваях, як також портерами в спальних вагонах та фризieraми (перукарі). Багато чоловіків запізнали своїх дівчат в часі голення.

У фінських війнах згинуло так багато чоловіків, що тільки половина жінок є замужніх. Гарні фінські жінки заплатили високу ціну за свободу, але вони воліли радше залишитись без чоловіків як стати московками.

Фіни почувались завсіди ви-

щими у відношенні до москалів без огляду на їх стан. З 1809 р. вони майже через ціле століття вели боротьбу проти обмосковлення. Фізично не маючи змоги підготувати повстання (москалі не дозволили їм зброїтись) фіни перекинулися в запал до науки і організацій. Першим кроком до свободи це вивчення рідної мови в письмі.

Фінська мова це один з найцікавіших світових філологічних капризів. Вона не має нічого спільного з грецькою, латинською, германськими, слов'янськими, або іншими корінними мовами знайними на Заході. В своєму походженні вона була споріднена з мадярською, але з бігом століть ця спорідненість затерлася.

Через 2 тисячі років ця ритмічна мова була в уживанні, нею співали пісні, але в письмі її ніхто ніколи не вживав. Тепер ця медоточива народня мова, яка подібна скорше на заклинання як повідомлення, мала стати цим зв'язком нації. Чоловіки й жінки, молоді і старі присвятили себе науці. Країну можна було поділити на учителів і учнів — всі вчилися. Студенти видавали і розповсюджували т. зв. «Дешеві бібліотеки», давали реферати, лекції та засновували читальні.

Щоби здержати ріст нац. свідомости цар наказав, що кожний фін мусить знати московську мову. До шкіл впроваджено російську мову як зобов'язуючу — принайменше сім годин в тиждні. Фіни знайшли вихід. В кожній школі кількох учнів вчилися російської мови; інші в цьому часі вивчали фінську мову.

Коли інспектор впадав до класу тоді учитель давав питання в рос. мові до цілої класи. На запит всі учні підносили руки вгору. Ті,

що вивчали російську мову підносили праву, а інші ліву. Більшість з них підносила ліву. Учитель викликавав завжди того, який підносив праву. Учні відповідали, а інспектор з вдовolenням від'їжджав.

Постепенно зашморг звужувався щораз тісніше. В 1899 р. свободу преси, слова і зборів скасовано. Нараз появились охотничі пожежні бригади, спортові клуби, кооперативи — кожна організація, яка не мала політичної назви, швидко зростала.

В 1905 році зараз після Російсько-Японської війни, коли Росія почала гасити заворушення в себе, Фінляндія проголосила загальний штрайк, який був так добре zorganizований, що Москва була змушена відновити фінську конституцію. Це був перший крок до повної незалежності, яка здійснилася після російської революції 1917 року.

В 1939 році очі цілого світу звернулися в сторону «відважної малої Фінляндії». Росія зажадала баз при гирлі фінського заливу. На відмову Фінляндії совети відповіли бомбардуванням Гельсінк і сов. армії масово оточили фінські кордони від Арктики до Балтійського моря.

Коли фіни і їхні жінки кинулися в наступ, советські армії, на здивування світу, не могли піти вперед.

Фінляндія не мала відповідної кількості вояків, ані резерви, щоб здержувати червону навалу в безконечність, однак її вистарчило вояків, щоб заявити, що Фінляндія ніколи не стане маріонеткою Советського Союзу. Три місяці опісля підписано договір. Фінляндія втратила Карелію, найбільш урожайну та індустріялізовану область.

Ледве населення Карелії мало час евакуюватися до Фінляндії, коли вибухла нова війна. Фіни знова були змушені продовжувати війну. Фактично 2-гу світову війну фіни називають «Продовження зимової війни». Фіни знову вдержали свої східні кордони.

Умовини перемир'я в 1944 р. були дуже тяжкі. Фінляндія мала доставити на 300 міль. доларів вартості товарів тяжкої індустрії до 1952 р. (Інфляція майже подвоїла цю суму).

Фінляндія не мала ані металю, ані сирівцю; вона була змушена купувати сирівець, будувати заводи та вишколювати робітників перед започаткуванням сплати відшкодування. Вона не тратила часу на розпуку і плач. Згідно з умовою дня 19 вересня 1952 р. вона сплатила свою останню рату.

Сьогодні Фінляндія почуває себе здоровою, незалежною, щасливою країною. Вивіз паперу підскочив вгору, заводи працюють на повному ході, штерлінгові та золоті запаси ідуть вгору, життєвий рівень підноситься. Фінський «Сісу» є непереможний.

А що завтра?

«Завтра?» — відповідає президент Пасаківі, «ми спричинили стільки клопоту Богові в минувшині і ми віримо, що Він не опустить нас в будучині!»

*) Останнє звітлення ЮНЕСКО подає, що Фінляндія є на другому місці в світі щодо грамотності. Фінляндія має 118 часописів з обігом 1,8 мільйона примірників — цебто один примірник на двох фінів. Академічна бібліотека в Стокман департаменті, Гельсінкі, є одна з найбільших в світі. Довжина полицок є біля 12 миль, які вміщують більше мільйона книжок.

Г-т Віра

Тяжкий шлях дивізійника-емігранта

Від Редакції: Нижче даємо спогад про життя одного з дивізійників, який тепер перебуває в Лондоні. Його життя подібне до життя багатьох з нас — бувших вояків. Прізвиська не подаємо з огляду на те, що десятник Т. має рідню в Краю.

До нашої першої сотні приділено десятника Т., який щойно приїхав з вишколу. Вже по перших рухах видно було, що він одержав добрий вишкіл. Правда, він не був вдоволений з мого «гін-леген» (долів) і для вправи дав мені наказ зробити це кілька разів додатково, але я все таки не можу забути його вмілого повзання, падання і маскування в терені. Він робив все це так природно зручно, що я подивляв його і замість обернутись вправо, робив це в противну сторону. За це діставав окрему кілька-хвилинну «муштру», хоч десятник Т. не здогадується й сьогодні, що це мій подив до нього був причиною моєї неувagi.

Ми заізналися ближче, коли я побачив, що у вільній хвилині він довго мучився над листом до дівчини, яку пізнав недалеко Нойгамеру. Я зголосився для допомоги і ми стали добрими друзями. З цим мені було опісля вигідно, бо не діставав додаткової кари за мою неувagu чи «офермувату» поведінку.

Відтак я бачив його на Словащині через кілька хвилин, під Фельдбахом і в Ріміні. В Ріміні він, здається, забув про дівчину, бо ходив на ремісничий, молочарський і шоферський курси. Після закінчення їх він уже міг легко написати листа, але не бу-

ло до кого, бо з причин переїзду з одного місця в друге, втратив зв'язок з дівчиною, яка й так не дуже переймалася долею дивізійника, перебуваючого за дротами.

Літо, 1954 рік. Я перебував тоді в інвалідській оселі в «Сиденгурст». Нараз я почув знайомий голос: «Доброго здоров'я пане Г.!» Підходжу ближче і не можу пізнати. Напроти мене стоїть зі спараліжованою ногою інвалід. На його обличчі видно пережиті болі. Тільки очі всміхаються — раді, що зустріли мене. Признаюся, — я не міг заспокоїтися; мені не могло поміститися в голові, що цей колись здоровий, що так зручно виконував вправи — це той десятник Т.

«Доброго здоров'я!» — відповідаю. «Що з вами було? Як проживаєте?» — питаю на привітання.

«Я був в оселі перед кількома тижнями» — пояснює він мені. «Тут немає праці. В санаторії, я плету хідники і заробляю 2-3 ф. тижнево. Жду тепер на спеціальний вишкіл. Найкраще буде плюсарський відділ. Знання в цій ділянці придасться і в дома. В нас так мало добрих плюсарів»...

Я цілий час мовчав. Доходимо повільним кроком до городу, звідкіля падуть слова привітання від мешканців оселі. В думках не можу приховати подиву до цієї молододі людини, що хоч пережила таке горе, не звертає уваги на своє теперішнє становище. Він будувє в уяві нові плани. Він не заламаний. Він навіть не звертає уваги на свій фізичний стан. Він здається не бачить тієї втоми

після стометрового ходу. Він захоплений новим пляном-курсами шлюсарської школи.

Вечером у мене було більше часу, — розпитую його про хворобу.

— «До 10. 9. 1950 р., після звільнення з полону я працював на фермі. 19. 9. 1950 р. попав до шпиталю. Коли лікар перевірів хворобу коліна, — сказав до медсестри: «Йому прийдеться держати ногу в гіпсі два, або три роки». В тому часі я не розумів ще англійської мови, але це речення я зрозумів добре. «Так довгий час в шпиталі з ногою в гіпсі я не видержу!» — відповів я йому з жалем, не чекаючи на питання. Лікар почав уговорювати мене і потішати, що це не йшла мова про мене. З того часу прийшло тяжке життя. Світ виглядав гарний, а я мучився по шпиталях. До цього, я захворів на шлунок. Перебув я операції за операціями. Я побачив, що лікарі докладають усіх зусиль, щоб я остався при житті. Цей момент застановив мене. Одного разу, коли споглядав через вікно на вулицю, я сказав до себе: — «Я мушу жити! Боже, допоможи мені!». Опісля я не видержав, не міг навіть дійти до каплиці, що була недалеко кімнати, але схилив голову, бо клячати не міг і молився. Молився довго своїми словами. Просив Бога, щоб мені допоміг видержати. Це була моя одна глибока молитва. Одне прохання — «Хочу бути здоровий». Відтак я з кожним днем почав відчувати поворот сил. Я пробував вставати з ліжка. Просив лікаря, щоб мені зняв гіпс з но-

ги. «Я почуваю себе здоровий», — заявляв на першу зустріч лікаря.

Лікар усміхнувся, радів зі мною. Цього самого вечора просив він мене, щоб я розповів йому про своє життя. Від цієї хвилини минуло кілька тижнів. Я почав ходити. Відтак навчився плести хідники і так даю собі раду. Навіть грошей дещо заощадив. Я вірю — говорив він даліше — що медицина тільки в малому відсоткові виліковує людину. Сильна віра в Божу допомогу. Бажання жити, бути здоровим, — це основні причини виздоровлення. Мене дивує, що люди, які є цілковито здорові, через будь-яку дурницю кінчають життя самогубством.

Тепер жду на шлюсарську школу. Вірю, що закінчу її з успіхом. Після закінчення школи буду працювати, щоб заробляти самому на себе. Я не хочу бути через ціле життя тягарем держави. Вірю, що коли буде творитися наша армія, мене візьмуть ще до війська. Хоч машерувати буде не легко, але я хочу допомогти своїй Батьківщині.

Світла почали погасати в кімнатах. На погідному небі зорі радісно всміхалися. Я забув на хвилину ці знамениті рухи мого десятника під час вправ у Нойгамері. Передомною стояла зріла людина, загартована не тільки в боях, але й тяжкою пробою життя. Вона вийшла побідником. Сильна воля опанувала фізичні домагання. В цій хвилині він став для мене героєм в іншому світі — в світлі високовартісних духових прикмет.

* * *

Вояк на варті: «Стій, хто йде?»
Новий рекрут: «Що з того що я тобі скажу, — ти й так мене не

будеш знати. Я тількищо сьогодні тут прибув».

З АНЕКДОТ ПЕТРА ІШИЛЬКИ

Молодий вояк, коли сидів у бункрі під час фронтових дій, писав листа до своєї мами:

»Дорога Мамо! Під час цього, як пишу листа, літаки ворога літають над моєю головою, бомби розриваються, кулі свищують і навколо кипить страшний бій...«

Мати надіслала відповідь: »А ти не виставляй своєї голови там, де не треба; сиди тихо там, де ти є«.

* * *

Поручник був підвищений до ранги сотника і з цієї нагоди видав бенкет. Столи аж вгиналися від тягару різних присмак і напитків.

»Хлопці! — звернувся він до своїх вояків, — впадьте на цю їжу й напитки без милосердя, щоб і сліду не залишилося, так, як це ви зробили б з ворогом«.

Опісля, коли прийняття добігло до кінця, сотник завважив вояка, який намагався заховати кілька пляшок вина під своєю блюзою.

»Що, до лиха ясного ти робиш?« — гнівно запитав він.

»Виконую наказ, пане сотнику«, відповів вояк. »Ворога, якого нам не вдалося знищити, ми повинні забрати в полон«.

* * *

Розхристаний стрілець вертався пізною ніччю до своєї касарні, йдучи цілий час одною ногою по дорозі, а другою по хіднику. До нього підійшов військовий жандарм, і: »Ти п'яний!« — закричав.

»Богу дякувати«, врадувався стрілець. — »А я думав, що я ранений і на ціле життя став калікою«.

* * *

Петро Юшка одержав відпустку на 24 години і в тому часі розстратив усі гроші. Піхотою до касарні забрало б йому дві години часу, а в же була за 20 хвилин одинадцята. Всього 20 хвилин часу. Нацастя вдалося йому зловити останню таксівку. Коли вже майже доїжджали до касарні, він крикнув до шофера: »Стій!« »Я тільки хочу скочити до цього склепу, щоб купити пачку сірників. Мені випало 50 марок в кабіні й я не можу їх в темноті знайти«.

Стрілець Юшка пішов до склепу, і так скоро, як тільки заперлися за ним двері, шофер і таксівка зникли, чого він і сподівався.

* * *

На закінченні старшинської школи піонерів, відбулися іспити. Роздавши всім майбутнім старшинам по аркуші паперу, інструктор пояснив чергову задачу.

»Уявіть собі, що кожний з вас, має до диспозиції групу складену з одного десятника і 14 стрільців, чотири стовпи і багато шнурів. Вашим завданням є уможливити перехід боевій сотні через ріку, яка є глибока 5 і широка 15 метрів«.

Всі старшини забралися до праці, виробляли рахунки, накреслювали пляни і діаграми, за вийнятком одного. Цей написав кілька слів, заложив руки за спину. На картці було написано: »Скажу десятникові виконати наказ«.

* * *

Один сотенний завважив, що після кожної виплати стрільці його сотні страшенно п'ють. Щоб якось цьому запобігти, він наказав вивісити на видному місці напис: »Добрий вояк алькоголю не

п'є. Алькоголь вбиває!!!»

На другий день під цим написом появилася другий:

»Добрий вояк смерти не боїться!!!«.

* * *

Молода пара шкотів не могла спромогтися на няньку і постановили забрати дитину з собою до кіна.

В кіні директор остеріг їх, що якщо дитина буде робити вереск, тоді він буде змушений випросити їх і звернути гроші.

В половині фільму жінка до чоловіка: »Який фільм?« »Нічого не варта!« — відповідає він огірчено.

»Добре, вщипни дитину і виходім«.

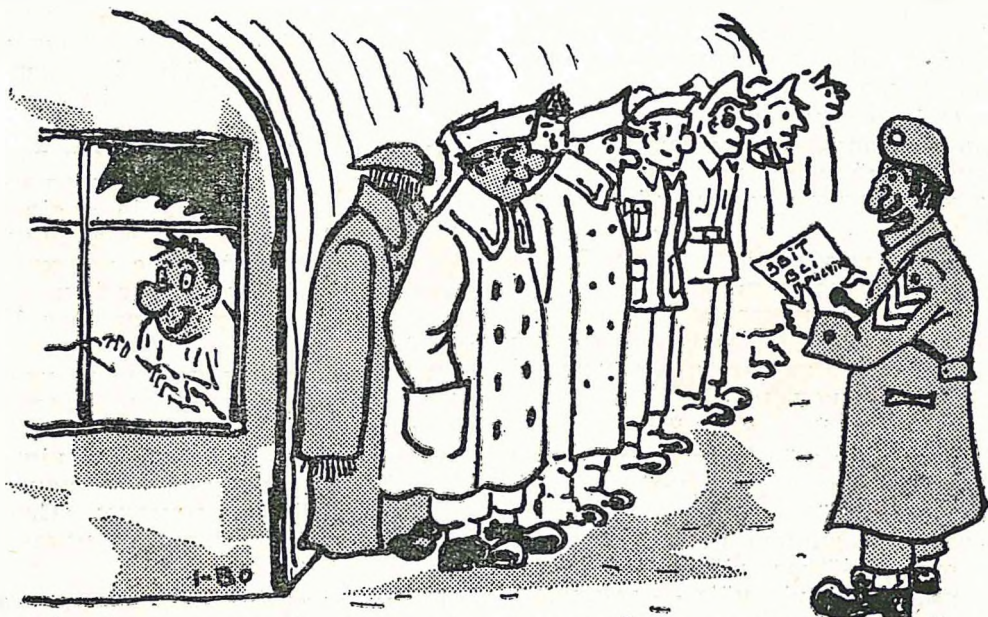
* * *

»Бонжорно сеньоріта« — вітає ріминець знайому італійку, що

приїхала в чотири роки пізніше, як рімінці, до Англії. »Ти напевно замужня і діти в тебе є?« — розпитує Іван. »Ні я вільна. Твій перстень з таборового золота за скоро почорнів. В нас є син. Вже має чотири роки. Думаю, що ти вже заробив на крапдий перстень? Тепер вже не втечеш від мене!« — закінчила на привітання чорнява Марія.

* * *

Одержавши від фермера два шилінги за добру роботу, селепко Гнат зайшов до skleпу купити папіросів. Тому, що не знав ще англійської мови, витягає порожню пачку з парканів (парк драйв) і пояснює, що він хоче »сігаретс«. »Сори, но сігаретс« — відповідає крамар. »О кей, дай десять сори« — показує селепко на пальцях.

»На зміну всі присутні!«

(З дисциплінарних записок в Татершалю)

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ОБВУ

Дня 21 травня 1955 р. відбулися річні загальні збори Об'єднання бувших Вояків Українців у В. Британії, в Ст. Патрік Черч Гол, в Ноттінггамі.

В присутності 49 делегатів з мандатом 67 голосів, 9 гостей, членів Управи і членів місцевого Відділу, сот. М. Карпинець відкрив збори однохвилинною мовчанкою за полеглих та померлих членів в минулому році. По відчитанні пропонованого порядку нарад, приступлено до вибору ділової президії, якої головою став пор. Р. Борковський, а секретарями: дес. М. Білинський і ст. стр. Я. Смольський. До почесної президії запрошено о. А. Маркевича й найстаршого віком військовика Г. Гарасимова.

Після вибору Верифікаційної, Фінансово-планової та Резолюційної комісій, секретар Управи пор. Є. Гарасимчук відчитав протокол попередніх зборів, який прийнято без змін.

Загальний звіт з діяльності Управи подав сот. М. Карпинець, в якому підкреснув:

1). Організаційний Відділ

Приріст членства — 64 членів. Вплинуло нових заяв 210, вибуло або виїхало членів 146. Разом клітин в терені 137, стан членів 2758. Вирівняли членські внески в 1954/55 рр. 2412 чл., — це є 88 %. В організаційній ділянці слід підчеркнути допомогу зв'язкових Централі, а головню пп. Б. Кашуби з Гунтінгтону і Я. Смольського з Манчестеру. Додатнім фактом є, що понад 300 членів держало безпосередній зв'язок з Централєю, хоча були віддалені від клітин ОБВУ.

2). Культ-освітній Відділ

Основну увагу звернено на: а) плекання дружби і побратимства серед членства; б) уряджування товариських зустрічей, вечорів, прогульок, відвідування поближких Відділів; в) влаштування Окружних свят «Св. Покрови-УПА» і «10-ліття Бродів» в Ольдгамі, Брадфордї, Ньюгейт Стріт, Дерби, Едінбурзі; г) урядження Окружних Конференцій в Болтоні, Брадфордї та Ноттінггамі; ґ) видавання рефератів на

Президія Загальних Зборів ОБВУ (травень, 1955 р.)

»Свято св. Покрови-УПА« та інсценізацію і реферат в »10-ту річницю Бродів«; д) відвідування клітин. В минулому році відвідано тільки десять клітин з огляду на тяжкий фінансовий рік, в якому сплачувано довги за карту Галичини.

3). Військово-вишкільний сектор

Довготривалі теоретичні курси в минулих роках не дали вдовольного висліді і тому намічено видавати реферати на військові теми як »Атомна бомба і охорона перед нею«, »Маршал Маннергайм«, та випускати журнал, в якому порушувано підставові відомості з найновіших досягнень техніки. Заохочувано членів до вступлення в »Гоум Гард« та інші піввійськові організації. У висліді цього понад 300 членів є в »Гоум Гарді« та 12 в »Сівіл Дефенс«. Зроблено остаточну підготовку до випуску книжки »Батальйон в наступі«. Пекучою справою є активізування старшин і в цьому напрямку пороблено перші заходи до створення Старшинської Корпорації.

4). Допомогова Акція

Відділи вислали допомогу в харчах, одязі або грошах для хворих інвалідів в Австрії на загальну суму 371 ф. 18 шил. Члени клітин відвідували постійно хворих в місцевих шпиталях.

5). Видавництво

В діловому році видано 244 фунти на оплату карти і звернено задовження в сумі 317 фунтів, за карту Галичини. Видано три числа »Сурмача« в тиражі 3 000 примірників. Циклоstileвим способом випущено обіжники, звіти, реферати і т. п. в 4 125 примірниках.

6). Ощадкаса і бібліотека

В зв'язку з індивідуальним зацікавленням членів з проблемами військової техніки, тактики і т. п. Управа постановила закупити книжки на повище згадані теми, щоби тим дати змогу членам підвищувати свій рівень знання.

Крім цього виринула проблема ощадної акції серед членства, як також започаткування цієї акції серед членства при ОбВУ. Управа поробила тільки перші кроки в цій ділянці.

Звіт фінансів відчитав хор. В. Микула, в якому подано 1590 ф. приходів та 1387 фунтів розходів. Баланс господарки ОбВУ 1980 фунтів.

Годі подати докладну характеристику праці в терені, бо вона крім загальних напрямних, подаваних Управою виявлялася також в суспільно громадському житті в різних ділянках згідно з вимогами потреб. Слід підчеркнути, що

в минулому діловому році членство не послабило своєї діяльності, а що більше, організація винаходила нові шляхи, якими членство могло повести діяльність зв'язану чисто з потребами Об'єднання. Вся праця була побудована на добровільній основі при оплаті тільки одного працівника.

Найкращі Відділи і Гуртки в праці були: Ноттінггам, Манчестер, Брадфорд, Болтон, Ковентрі, Ньюгейт Стріт, Редінг, Смальмстоун, Іодманчестер, Блякбурн, Галіфакс, Ноктон, Аштон, Дідс, Ольдгам, Стікней.

В своєму звіті Контрольна комісія підчеркує: »З діяльності Управи за минулий рік належить підчеркнути: а) уважає висловити признання за жертвенну допомогу клітин ОбВУ хворим інвалідам в Австрії; б) відмітити започаткування газети »Сурмач«, яку прихильно зустрів загаль членства; в) доведення до кінця справи карти Галичини, яка є надзвичайно поважним досягненням організації; г) уряджування Окружних конференцій є організаційно корисне і може у великій мірі заступити індивідуальні поїздки«. Суд чести не мав ані однієї справи до розглянення, що є додатним явищем в Організації.

В дискусії делегати головню зупинились над питанням вишколу, видавничої діяльності і праці в низових клітинах. Майже всі домагалися частіших поїздок в терен членами Управи. В дискусії проявлялася дружня атмосфера, зрозуміння до завдань організації та загального добра. Не було ані одного випадку, в якому можна було б відчувати хоч крихітку недовіри до уступаючої Управи. В дискусії брало участь 12 дискутантів.

Уступаючий голова сот. М. Карпинець після вияснення питань як: старшинська корпорація, проблема ощадної каси, подякував управам клітин, поодиноким особам і членам Управи за вклад їхньої праці і після цього уділено абсолюторію майже одноголосно.

До керівних Органів увійшли:

Сот. М. Білий-Карпинець — голова, Члени Управи: пп. пор. Р. Борковський, пор. Є. Гарасимчук, пор. В. Вашкович, хор. Я. Гаврих, хор. В. Микула, дес. В. Лесюк.

Члени заступники: — пор. Б. Микитин, хор. М. Якуб'як, п-хор. Д. Галка-Ледоховський.

Контрольна комісія: Голова пор. І. Гаврилів, члени — пор. О. Слоновьський, стр. Л. Коваль; заступники —

дес. П. Дюк, стр. Б. Сверида, стр. М. Ткачук.

Суд чести: п-хор. П. Цимбалістий, дес. С. Лаврушка, стр. М. Захарчук; заступники — дес. О. Воднар, ст. дес. Я. Смольський.

Висоту чл. внесків даліше задержано ту саму (6 пенсів місячно). Бюджет, який передбачує поширення видавничої діяльності прийнято без ширшої дискусії.

В плануванні звернено головну увагу на потребу індивідуального і загального підвищення військового знання,

повести спеціальну акцію за приєднання колишніх українських «корпусків» до ОБВУ, повести ощадностеву акцію, посилити відвідування клітин та втягнути увесь актив до праці.

Роблячи загальний огляд перебігу зборів мушу підчеркнути, що без огляду на свої політичні переконання в кожного делегата була одна провідна ідея ДОБРО ОРГАНІЗАЦІЇ — ДОБРО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ і тому не дивно, що всі винесли дуже добре враження, що є доказом, що серед вояцтва панує державницький дух. Г-т Ф.

РЕЗОЛЮЦІЇ

I. Загальні ствердження:

VII-мі річні загальні збори ОБВУ у Великій Британії відбуваються в час далекойдучих змін у світовій політичній ситуації, коли московсько-більшевицький імперіалізм намагається за всяку ціну пропагандою «миру» послабити чуйність вільного світу до большевицької загрози, щоб виграти час для скріплення свого воєнного потенціалу і краще підготуватися до нападу. Збройний удар Москви з вільним світом сьогодні без сумніву приніс би упадок СССР, а тим самим уможливив би поневолення народам, між ними і Україні, визволитись з ярма.

В обличчі підступної і на далеку мету небезпечної для вільного світу тактики ворога, українське вояцтво на чужині не сміє послабити своєї ідейно-моральної насаги та волі змагати всеціло до скріплення своїх рядів.

Змагати до згуртовання в лавах ОБВУ всього українського вояцтва на терені Великої Британії та посилюючи вишкільно-виховну працю, наша організація доведе свою кожноточасну готовість стати збройно до боротьби за Самостійну Українську Державу.

II. Окремі постанови:

а) Організаційні справи:

VII-мі загальні річні збори ОБВУ закликають всіх українців, колишніх вояків, активно згуртуватись в рядах нашої військової організації та в дружній єдності і побратимстві готуватись до великої хвилини вирішального бою за визволення українського народу.

б) Справа вишколу:

VII-мі загальні річні збори ОБВУ вважають за потрібне, щоб члени ОБВУ, в міру можливості, доповняли свої

військові та технічні кваліфікації і ознайомлювалися з найновішими досягненнями в ділянці військової техніки й тактики. Загальні збори рекомендують членству ОБВУ користати з кожної нагоди й доповнювати свій вишкіл, який, між іншим, є доступний у «Гоум Гарді» та «Сівіль Дефенс».

в) Інваліди в Австрії:

VII-мі загальні збори стверджують жертвенність членства в минулому в ділянці допомоги інвалідам, особливо тим, що перебувають в Австрії, і закликають надаліше морально й матеріально підтримувати наших, менш щасливих друзів по зброї. З уваги на те, що в найближчому майбутньому може погіршитися правне положення наших інвалідів в Австрії делегати доручають Управі вжити всіх заходів для забезпечення їх безпеки.

III. Протест проти вивозу населення з України:

Загальні збори ОБВУ у Великій Британії з глибоким обуренням протестують проти нелюдських насильств, які большевицька Москва доконує над українським народом, а особливо проти найновішого вивозу багатьох тисяч українського населення на рабську працю на цілинні землі в Азії.

IV. Привіти:

VII-мі річні збори ОБВУ у В. Британії духово єднаються з незламним, хоч гнобленим українським народом і шлють поклін віданості обом українським Церквам і їх Ієрархам, привіт героїчному підпіллю, УПА і УГВР.

Збори також вітають братні військові організації, суспільно-громадські і наукові установи на чужині і всю українську еміграцію.

З ЖИТТЯ ВІДДІЛУ ОБВУ В БОЛТОНІ

Кілька разів з редакції журналу «Сурмач» зверталися до нас, щоб ми подали допис з життя нашого Відділу, який міг би появилися на сторінках нашого журналу. Очевидно, що це цінна думка, бо ж кожному читачеві «Сурмача» є напевно цікаво довідатися про успіхи громадської праці з осередків нашої організованої спільноти, а бувших вояків зокрема. Такі дописи звичайно приносять подвійну користь, а саме: будуть сприяти виміні думок і досвіду у веденні організованої праці й духовому піднесенні цих, які виконуючи безкорисно муравлину працю для добра загалу, бачать, що їм висловлюється признание і звертається увагу.

Особисто, я волів би, щоб таким дописом занялась постороння людина, яка б критично навітлила працю Управи і Відділу, вказуючи не тільки на успіхи, але також і на недоліки. Я звертав на це увагу поодиноким членам, однак завжди одержував однакову відповідь: «Ви є авторитетні в цій справі, ви й напишіть». Отже я й забрався до писання і маю надію, що ніхто із шановних читачів не посудить мене і членів управи нашого Відділу за чванливість. Я буду описувати про пророблювану в нас працю з найбільшою скромністю, зазначаючи при цьому, що всі ці, які виконують працю для добра загалу — вважають це за свій громадський обов'язок.

Щоб могли основно начеркнути працю членства ОБВУ в Болтоні в громадській ділянці, то в дійсності не можна сказати де почи-

нається праця ОБВУ а де кінчається праця СУБ, СУМ і ОУЖ. Всі ці братні установи ведуть свою працю спільно і скоординовано, не беручи під увагу незначних недоліків. Кожний член ОБВУ почуває себе рівночасно карним членом СУБ-у. Наприклад, місцевий хор Відділу СУБ-у веде п. В. С., який крім цього сам співає в манчестерському хорі і є членом нашого Відділу ОБВУ. Цей хор, хоч дуже ще молодий, вже дав цілий ряд концертів, під час свят і національних річниць, які влаштовували Управи ОБВУ, СУБ і СУМ. До своєї розпорядимости болтонська громада має свою власну домівку, в якій приміщуються всі наші установи. Кожної неділі відбуваються тут сходини громадянства, які скликають управи вищезгаданих відділів. На цих сходинах відчитуються реферати, повідомлення й обіжники наших Централь, відзначаються наші національні свята і роковини. Що три місяці члени всіх Управ сходяться на засідання, на яких обговорюються важливі справи і опрацьовується план праці на слідуючий квартал.

ГОМ ГАРД

«Хочеш миру — готуй війну», говорили старинні римляни. Цієї засади придержуються всі державні народи, які крім регулярної армії, мають різні військові і піввійськові організації, які вишколюються у володінні модерною зброєю. Така нація готова кожної хвилини дати відсіч нападаю вору. Таких людей потрібно нам, нашому народові, який ставить собі за ціль визволення України! Йдучи за прикладом

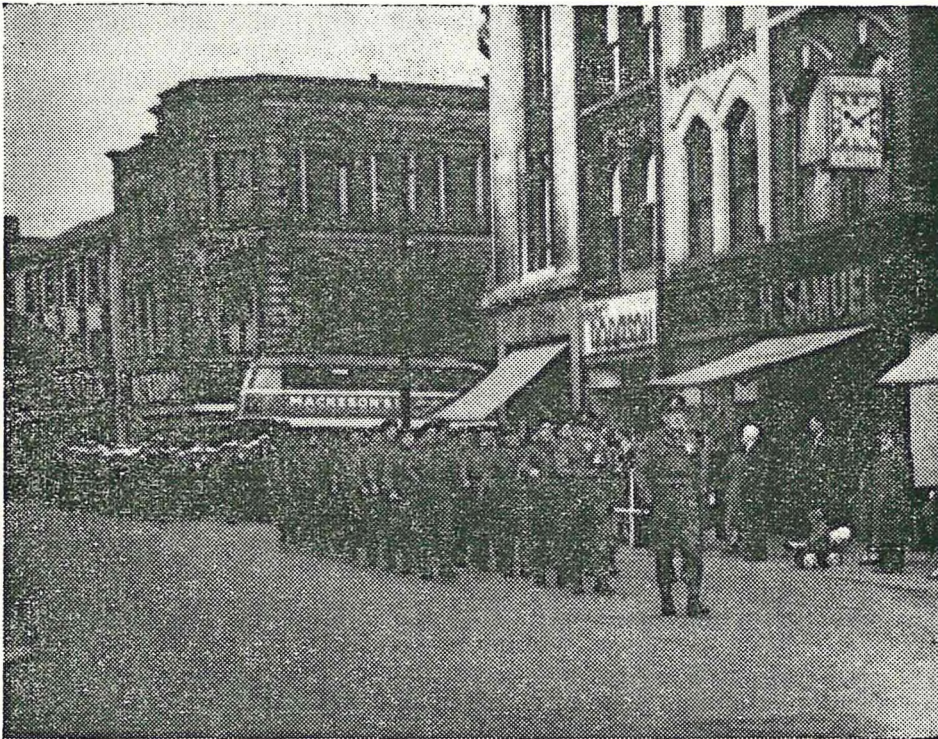
манчестерського Відділу ОБВУ, організовано і в нас українську секцію в болтонському батальйоні Гом Гард.

До цієї секції вписалося 23 українців, з цього числа 12 це найбільш активні члени, які постійно і систематично приходять на виклади та беруть участь у тактичних вправах. Досі пророблено лекції з обсягу рекрутського вишколу практично і теоретично та стрільня до цілі і т. п. Кожний з членів укр. секції Гом Гард одержав однострій і новий виряд. Здавалося багатьом з нас, що найбільшою перешкодою у вивченні володіти зброєю — буде наше слабе знання англійської мови, — однак, як тепер вияви-

лося, ніщо не є неможливим для наших хлопців, коли в них є ентузіазм.

Цікавим є те, що вступили до Гом Гард-у не тільки члени ОБВУ бувші вояки, а також і такі, які ще ніколи зброї в руках не мали. Під час вправ не бракувало веселих інцидентів, напр.: один гом-гардієць під час стрільня до цілі, замість сильно притискати кріса до рамени, лягав на нього животом, замикаючи при цьому ліве і праве око... Знову ж інший, в марші, виступаючи лівою ногою викидав до переду і ліву руку, з правою викидав праву...

Можете собі самі уявити шановний читачу, як це виглядає коли спробує так перейти

Український відділ «Гом Гард-у» в Болтоні.

кілька років. Мимо цього наша українська секція при Гом Гард-і може похвалитися значними успіхами. Англійські старшини, які безпосередньо вишколюють нашу групу, попросту чваняться нами, читають англо-українську літературу, цікавляться нашим життям, нашими проблемами і т. п.

З правдивою гордістю можу вказати на факт, і це не лиш один з успіхів нашої секції!) що підчас т. зв. змагання в стрільні до цілі ми здобули 5 з існуючих 8 перших нагород за влучність, в тому числі медалю! Під час державного свята, яке відбувалося в травні, наша секція машерувала на самому чолі походу, віддаючи дефільду майорові міста (кілька світлин з цього залучую). Я уважаю, що кожний українець, який почуває себе патріотом, повинен, маючи до цього нагоду і можливість, вступити в Гом Гард. Наша участь в ньому, принесла б більше користі нашій справі ніж політичні тертя. Нам треба готуватися до майбутнього змагу! Це замало говорити, що коли настане «хвилина, час іти до бою», то ми «візьмемо в руки зброю». Треба, щоб до цього бою не пішло «триста» а мільйони! Треба, щоб ці мільйони знали, як цією зброєю володіти! Треба, щоб знайшлися такі, які могли б цими мільйонами командувати! От тоді можна було б в дійсності ставити «орієнтацію» на свої власні сили. Наша участь у Гом Гард не зобов'язує нас до нічого, а противно, ми можемо винести з цього подвійну користь: здобуємо потрібне нам знання і військовий вишкіл, і ділом доказуємо лояльність супроти цієї гостинної країни. Нікому з цих, які сьогодні вступили до Гом Гард-у, не придасться знання зброї для **особистої корис-**

ти! Це вони зробили для нашої національно-визвольної справи.

Майже у всіх наших часописах стрінете листи громадян, які жертвують на цю чи іншу ціль поважну суму грошей. Очевидно, це велике патріотичне діло. Але як великим патріотизмом мусять бути сповнені серця тих, які вже сьогодні підготовляються до боротьби, в якій вони жертвуватимуть свою кров, а може й життя.

АНГЛО-УКРАЇНСЬКИЙ КЛЮБ

Завдяки добрій поведінці наших робітників у цьому місті текстильної промисловості — ми, українці, здобули собі признання і добру опінію серед місцевого населення. На різні наші громадські й національні свята прибувають як гості поважні й авторитетні брітійці, які цікавляться нашими звичаями, традицією і національними аспіраціями. Подаю лише деяких: мер міста, члени міської Ради, начальники поліції, директори шкіл, члени Парляменту, і т. п. Як високо вони цінують нашу поведінку, для прикладу наведу слова мера міста, які він виголосив у своїй промові до нас під час спільного свяченого: «Я щиро вам вдячний за так милий і приємний вечір, який я провів разом з вами і подивляю вас, що ви так шануєте свої звичаї і традицію, мимо цього, що ви відірвані від своєї рідної землі. Я знаю, що вашою мрією є поворот до неї, однак я вірю, що в міжчасі ви залишитесь добрими українцями. Коли ж будете добрими українцями, то будете і добрими громадянами цієї країни».

Коли є таке прихильне відношення зі сторони англійців до нас, то не диво, що в нас повстав т. зв. Англо-Український Товариський Клуб. Першими Загальними Збо-

рами цього Клубу, які скликала ініціативна група, керував, запрошений з Лондону, п. В. Микула. На зборах обрано керівні органи клубу в такому складі: п. Ванстон — голова; п. Горобців, п. Генсіцький, п. В. Томків, п. Борман, п. Флечер і п. Баттерсбі — члени.

Клуб ставить собі за ціль плекати дружні взаємини між англієцями і українцями, пізнати взаємно свої проблеми, виголошувати доповіді, влаштовувати імпрези, концерти, забави, і т. п. До клубу вписалося поважне число членів і це число зростає з кожним днем.

ШОФЕРСЬКИЙ КУРС

Живемо в столітті винаходів і модерної техніки. На жаль з причини бездержавности нашого народу, ми, українці, не можемо розвивати нашої науки, і тим самим наші вчені (яких є мало) не можуть нічого дати у вклад світової цивілізації. Це однак не означає, що ми мусимо залишатися на століття позаду поступових народів. В останній світовій війні, поминаючи СССР, Британія й Америка вийшли переможно, бо їхні армії були більше виряджені і змоторизовані. В мирному часі ми самі наочно можемо бачити, що напр., тут в Англії, форма запрягового транспорту цілковито зникла.

Знання мотору і шоферської їзди не тільки стане корисним для нашого вояцтва, це знання стане корисним для кожного зокрема. Саме тому, Управа Відділу довго носилася з думкою організації такого курсу — але так, щоб він міг стати успішним. Плановано кинути клич: «Що потрапить пересічний чужинець — повинен знати кожний українець! Всі вписатися на шоферський курс!» Такого клича й не треба було. З

першою хвилиною проголошення курсу, вписалося спонтанно стільки людей, що п. П. Галич, який веде курс, не може задоволити всіх нараз. П. П. Галич веде навчання на засаді практичної їзди з кожним окремо, в часі вільних від праці годин і з загального числа 60, вже понад 30 на 50 % засвоїли знання шоферської їзди. Всі формальності, як напр., виповнювання форм, виведування дозволу в державних чинників на право навчання і право їзди, курсанти виповнюють собі самі, в чому п. П. Галич їм допомагає.

Я згадав тільки про три відтинки нашої багатогранної діяльності. Крім хору, у нас існує також аматорський гурток і дитяча школа. Організуємо прогулянки, різні імпрези і т. п.

Відділ ОБВУ опікується хворим інвалідом в Австрії. Для своїх членів виголошуємо окремі реферати на військові теми, а головню про цивільну оборону. Правда, реферати ці є прості, але в них подаємо підставові речі про це, напр., як заховати себе тоді, коли атомово бомба впаде на 5-7 миль від нас. Ці питання дуже важливі і моїм бажанням є, щоб усі українці знали про ці речі, які можуть охоронити багато наших людей на випадок війни. Оборона життя наших дітей, рідні, є більш важливими як питання приналежности до одної чи другої партії.

Це тільки кілька слів про нашу працю, а писати багато можна. Я тільки боюся, що забагато заберу місця в «Сурмачі», який має до розв'язки дуже багато питань.

В. Томків

Голова Управи Відділу ОБВУ
в Болтоні.

Листи до Ридакміра

Сервус Ферайна!

Сервус жонаті, дзецяті і інші війнов виківані селепки та Ви бачельори жи то ніби так як я »сам п'ю, сам гуляю, сам си сте-лю, сам лягаю« робите!

За столом сідаю, папір розкладаю і Вам дорогі країни сі кланяю. Перші слова мого листа: Бий, я го знаю!

Мушу Вам, кумплі, сказати, жи я си гавткоманду з Глязгова, де то хлопи в кецках як баби, а баби в портках як хлопи ходять, до Манчестеру перетривив. Вжем сі ту на стало окопав, ніби замешкав, у ідного рімінського селєпа, жи то третим фалшом у манчестерській хоровій ворхестрі »Гомін« басує. Шафа ми грає як книжка пише. Іно жи то мое ліжко то ніби трохи за коротке. Як си голову на подушку вилужу, то ноги ми на середину хати вистають.

На початку місяця дістав'єм грипс від ферайни з Аштону під Лінієв, жи то ніби такий »камерадшафтабенд« робют бо їм форси на рідну хавіру треба, ну й жиби я то приїхав і їм бойовий балак витяв. Ну то я поїхав. Шукавим той Аштон андир Лайн під рузьними лініями: колійовов, автобусовов, навіть трамвайовов. Якосім заїхав, витяв балак, тупнувимси »польки з гудзом« і »драпаного по стінах« і пофалювавим до дому.

І представ си, жи в тому Аштоні останний бус до Манчестеру перед ідинайцітов вечором фалює і я ти мусів таксов до хавіри заіванювати і сі з »функцішом« роз-

пращати, як »стрілець зі своєю ріднею«!!

Але що йо то йо!!! Свої гости в тому тавні. Іно їх троха, а вже коло тисічі зелених в касі ведлі власної буди мають і як сі кому яка гранда зробить, зараз му всі цузамин до купи помагають!

Ну то зрештов і не диво бо три четверті хлопа самі селепки з Сан Таборіно!

Що коло Вас аміки нового?

Як Вам теплий люффт плявдує? Ту, в Манчестері така файна погода, жи я сі щодня на пливальню фастригую.

Вчора то мавим гецу з їднов дзюньов. Я сі на піску на чорно смажив, а вона на мої кривулі сі зашпортала, а жи си ведлі того жи й овшім досить широка в підбиті була, то як на зламані писка на землю гін-леген робила, бікіні її пукло... Але потім мала поводзені, бо вся кавалерка на пляжі ті бікіні цирувати хтіла.

Ну, пора ми на рандку фалювати...

Летів пташок попід дашок і три рази свиснув, бувайти ми здоровенькі, кінець мого листу.

Тримайтисі mocno

Ваш кулеґа ланцуховий, Гренадир гранди 31-го полку, львівський батяр

Місько Макольондра.

3 ЛИСТІВ ДО МІСЬКА МАКОЛЬОНДРИ

Сервус Міську!

Зачував'єм, жись в американському калабуші кіблював, якісь з Ріміні повіяв. Жиль ми ті було, бо то, що ми мали на пеньку, не тичиться американців. Збиравим ти сі навіть кексів і таборових пирогів занести, але ми сі довго воко ни хотіло гоїти і дохтір (той, що все говорив — »Смерть би ті натягнула«) казав, жи сі мушу сам добре відживляти. Ну і як ту

було дохтіра не послупати?

Зачував'єм, жи сі нові збори комбатантів відбули. Все цивільне войско сот. Шкарпинця хвалять, жи, сказати, мав цивільну відвагу сорок рузьним ділігатам в очі тицьнути, що Україна може дозволити собі більше, як на одну партію, бо една партія довела би, сказати, твій Львів і мій Золочів до того, що золочівці не мали б приступу до Львова.

Кажут, жи в Манчестирі скоро наші гомгардійські вофіцири будуть. Іно боюся, жибсі не попережяблювали, бо весна дуже зимна була, а вони коло клюбу в блюзах парадують. Зіхер тільки

тоді, коли кубіти в Лісньовського варити вчаться.

А чи ти си кмітиш того маршалка, що то в ген. Крета ад'ютантом був? Він вже в Гом Гарді сержанта дістав і я сі дуже з того тішу, бо то сі му за тих штири роки полону належит.

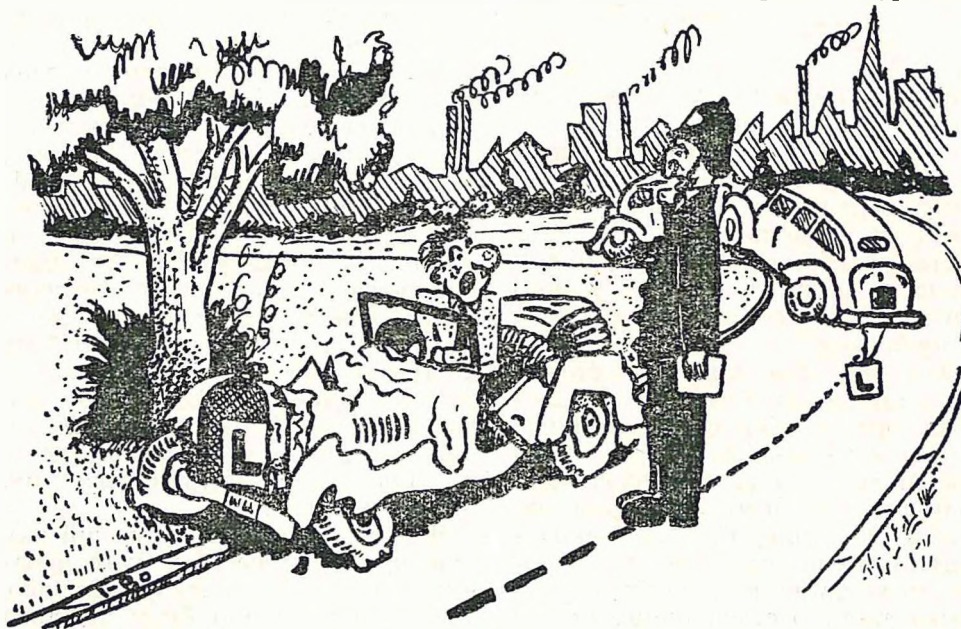
Ну, на той раз досить, решту поговоримо в три вока, команда цурик, — в штири.

Здоровлю словами — най жие компактна маса, а камізельникам також гралі не подаю.

Твій приятель, гренадир батальйону Вільднера,

Стецько Коленда

При манчестерському Відділі ОБВУ
зорганізовано шоферський курс.

Що, ви не бачите?.. — Я ж учасник Манчестерського курсу!!

Листи до Редакції

Лист від бувшого старшини

До
Хвальної Редакційної Колегії
журналу «Сурмач».

Висилаю постань ордером 10/- (десять шил.) за цілорічну передплату. Я досі одержав уже 3 числа. Журнал є дуже цікавий, з кожним числом кращає і про це говорю кожному українцеві, якого стрічаю. Покищо беру від кольпортера п. К. поодинокі числа і розпродую.

Щастя Вам Боже у великому
Ділі!

Остаюся з належною до Вас
пошаною.

інж. Р. Р.

До
Хвальної Редакції «Сурмач»
в Лондоні.

В залученні пересилаю гроші на суму 10/-, які призначую на річну передплату нашого цінного журналу «Сурмач».

При тому повідомляю, що три числа я одержав, та мушу червонітись, що зволикав з висилкою грошей.

Очевидно, що мене змусили до цього фінансові обставини. Припускаю, що найбільшою причиною мого зволікання було це, що я при війську служив у запасному полку, ну й розуміється, що належав до «офермів» та «манкерантів» число один, і це тавро ношу досьогодні, це і помітила моя жінка та старається привести мене до нормального стану, очевидно боїться, щоб це часом не відбулось на нашому супружжі.

Однак «Сурмач» є дуже цінний

та цікавий журнал, що навіть мене, як найбільшого військового «оферму» полонив у свої ряди.

Запевняю, що якби усі військові «оферми», «манкеранти», запасні та фельд-ерзацові вояки пішли моїм шляхом, то «Сурмач» не був би трубкою, але доброю трубою — який у відповідний час закличе усе воляцтво до вирішального бою з відвічним ворогом — Москвою.

Остаюсь з належною пошаною

В. Щ-р., Тодморден

Шановна Редакціє,

Вже давно я збираюся написати до Вас пару слів, а саме в такій справі: я одержую книжки під назвою Сурмач. То правда, книжки були на прізвище пана М. Але п. М. більше рік часу залишив нас, де він є то я не знаю. Ті книжки я задержала у себе. Я не є мужчина, але я дуже цікавого знайшла для себе, а що сталась та нагода, щоб відписати і прочитати Сурмача, то прислужився випадок, переходила через дорогу, вдарило авто ногу, тепер Сурмач читаю, самоти не відчуваю. Тут хочу сказати, Сурмач є цікавим не тільки для тих, які були в Українській Дивізії, він є незабутнім спомином догани для них, а наукою для тих, які не були...

Я жінка і взагалі при війську ніде не була і не мала нагоди бачити нашу Українську Дивізію, але вірю в те, що буду щаслива на старість, бо вірю, що Бог допоможе виростити синів і бачити їх у рідній уніформі і на рідній землі.

Тепер залюбки Сурмач читаю і щоб кожний з нас го мав бажано.

Також долучую гроші за 3 числа і прошу висилати на мое прізвище.

Остаюся з пошаною до Вас,

Юліянна П.

Вельмишановний Пане Редакторе!

Одержавши перше число квартиальника ОБВУ «Сурмач», я пошкодував, що назву квартиальника підбрано не зовсім вдало і висловив свій жаль, що до цього часу українська еміграція не має жодного видання назви «Український Козак» (також немає організації бувших вояків цієї назви) і коротенько аргументував, чому саме треба було б мати видання з такою назвою.

Здавалося, що моя заввага мала б «присохнути», бо відродження козацтва чомусь не до влодобу. То ж борони Боже, щоб ця

тема валкувалася на сторінках української преси. Її треба для першого разу легенько «коліном притиснути».

За цю справу взявся Місько Макольондра, який твердить, що коли б журнал перехрестити на «козак», то буде образа для Усусів, Січовиків, Гуцульського Курія і Вафен-Гренадирів. Все то були легіони та формації при чужому війську, що крім добрих спогадів Україні держави не здобули і, певно, що і в майбутньому, легіонами при чужому війську державности не здобудемо.

Козаки ж здобули Українську державність і були постійно військовою силою Української Держави, то немає рації плекати легіонного культу, замість культу козацтва.

Л. Р.

Від Редакції: Листи подаємо без поправок, як в оригіналі.

Від Редакції

До нас вплинуло чотири сотні нових листів і хоч вони дуже інтересні, — ми не можемо присвятити більше місця для листування, з огляду на обмежений об'єм журналу. Є багато листів, у яких дописувачі нарікають, що української преси є так багато, що вони не можуть дозволити собі на всі видання. Деякі пишуть, що не мають часу для читання, а ще інші бажують, щоб піднести рівень «Сурмача».

Редакція постановила вдержувати надалі популярний характер журналу, беручи до уваги зацікавлення читацьких кругів.

Від Редакції є одне прохання до читачів, а головню до кольпортерів. Пробуйте найкращі й найцікавіші статті переповідати се-

ред загалу, напр., «Книга Юдит», або «Сісу — ознака Фінляндії». Пригадаємо тільки, як юдейці готовились до зустрічі ворога: «Ізраїльтяни й жінки їх і малеч їх і скот їх і всякий чужинець і наємник їх і бранець куплений, на діли веретища на дєбра свої»... На зустріч ворога готовилися всі без різниці. А тепер Фінляндія: «Фізично не маючи змоги підготувати повстання (москалі не дозволили їм зброятись) фінни перекинулися в пасію до науки і організацій. Першим кроком до свободи — це вивчення рідної мови на письмі»...

Хочемо звернути увагу ще на одно питання. На еміграції кружляє теза, що тільки Край буде рішати долю. Виходить, що еміг-

рація не має жодних завдань? Ми твердимо, що кожна одиниця для нації є дуже важливою і вона може принести багато користи для відбудови держави. Тільки остання еміграція начислює біля 150 тисяч українців. Цих 150 тисяч перебувають уже понад 10 років на волі. Їхні діти виростають також на волі у вільних державах. Кожний має змогу користуватися своєю і чужою державною пресою. Кожний може прочитати «Кобзара» Т. Г. Шевченка в цілості і з правильними поясненнями. Ви можете перестудіювати українську літературу і дошукуватися правди. Доступу до

цих джерел не мають наші рідні в Батьківщині.

На жаль, треба ствердити, що наші люди ще дуже мало читають. Часто купують пресу лише з патріотизму, або шукають виключно за сенсаційними статтями. Ми таких статей не будемо поміщувати. Редакція й Управа ОБВУ закликають кожного українця прочитати щодня бодай одну малу статтю. Книжку й пресу треба любити. Коли читання української преси й літератури стане поширеним, піднесеться загальний освітній рівень всієї української спільноти.

Слідуюче число «Сурмач»-а вийде при кінці жовтня 1955 р. Ціна одного прим. — 1/9. Передплата на 6 примірників виносить 10/-. Ціна 1 прим. в США і Канаді — 0,25 дол.

«Тільки оферми не можуть здобутися на передплату «Сурмач»-а! (Із записок П. Шпильки).

ЕТНОГРАФІЧНА МАПА ПВДЕННОЗАХІДНЬОЇ УКРАЇНИ (ГАЛИЧИНА)

Одним з найповажніших видань на еміграції — це Етнографічна Мапа Галичини. Видання Об'єднання бувших Вояків Українців у Великій Британії.

Етнографічна Мапа Галичини повинна найтисся в кожній українській домівці. Ціна в звичайній оправі — 2 ф. 4 ш. В США і Канаді — 10 дол. В оправі на полотні — 3 ф.; в США і Канаді — 13 дол.

При війську наплечник і кріс. В полоні наплечник і банька.

«Пора вже покінчити з тим!» — роздумував у суботу пополудні бувший рімінець, а тепер уже від двох тижнів «камізельник». Треба купити валізу. Валіза — «кейс», ключ — «кі» — вивчив зі словара. Зайшов до skleпу і вибирає найбільшу. Валіза є, а тепер: «Прошу дати мені кіс», — вигукує до молодой інтендантки.

«Вот?» — спитала спаленіла англійка і пішла до старшої пані. «Чим можу служити?» — питає старша, погана з обличчя пані. «Кіс хочу...» — викрикує Іван. Обидві розвели руками. Старша вже навіть мала охоту наставити губи, але Іван залишив валізу і ключів відхотілося.

Згадав тільки кріса і наплечник. З ними було менше клопоту.

ПРЕДСТАВНИКИ ЖУРНАЛУ «СУРМАЧ»

АВСТРАЛІЯ:

R. B. Gishowsky
47, Spencer Str.,
Essendon, Vic.,

КАНАДА:

I. Chrabatyn
762, Princess Ave.,
London, Ont.

Хлопці, алярм! Гей вставайте!...

(і про книжку пам'ятайте!)

ЧИТАЙТЕ КНИГИ З ВІЙСЬКОВОЮ ТЕМАТИКОЮ:

ВЕЛИКА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ — І. Тиктора, багато ілюстрована, стор. 968	4/10/-
ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО ВІЙСЬКА — І. Тиктора, багато ілюстрована, стор. 832	5/10/-
ІСТОРІЯ УКРАЇНИ 1917-1923 — Центральна Рада, Д. Дорошенка	1/05/-
ІСТОРІЯ УКРАЇНИ 1917-1923 — Гетьманська Держава Д. Дорошенка	1/05/-
ПОХІД УКРАЇНСЬКИХ АРМІЙ — М. Капустянського, 2 томи.	9/-
УКРАЇНСЬКА ПОВСТАНСЬКА АРМІЯ 1942-1952 (історія) П. Мірчука	12/-
ДРУЖИНИ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ У 1941-1942 РР.	6/-
БРОДИ — збірка статей про бій під Бродами	5/-
БОІ ХМЕЛЬНИЦЬКОГО — Ю. Тиса-Крохмалюка, військово-історична студія	12/-
ЧОРТКІВСЬКА ОФЕНЗИВА — аналіза тої бравурної офензиви	1/-
ЗА ЛЬВІВ — Г. Афнера, повість з визвольних змагань	7/-
ВИСОТА »227« — Г. Афнера, повість з визвольних змагань	7/-
ПОР. ІЛЬКО ВОВЧАРЕНКО — Г. Афнера, пов. з визв. змагань	7/-
В ХЕРСОНСЬКИХ СТЕПАХ — Ю. Степового, повість	4/-
В КІГТЯХ ДВОГОЛОВОГО ОРЛА — О. Лугового, іст. хроніка з війни 1914-17.	18/-
ДВА КУЛЕМЕТИ — Я. Курдидика, з вояцького блокноту	7/-
ЗИМОЮ В БУНКРІ — С. Хріна, спогади-хроніка з 1947-8 в УПА	8/-
КРІЗЬ СМІХ ЗАЛІЗА — С. Хріна, спогади-хроніка з 1944-1945 в УПА	8/-
СПОГАДИ ЧОТОВОГО УПА ОСТРОВЕРХИ — хроніка 1944-48.	8/-
ЗА СТРІЛЕЦЬКИЙ ЗВИЧАЙ — О. Лисяка, роман з дивізійною тематикою	7/6
СПОГАДИ ФРОНТОВИКА — Є. Загачевського, одіссея сірого коляборанта	6/-
ЩОДЕННИК НАЦІОНАЛЬНОГО ГЕРОЯ — Селепка Лавочки, Дивізія на весело	6/-

Замовляйте:

Ukrainian Booksellers and Publishers
49, Linden Gardens, Notting Hill Gate,
London, W.2.